

1880-89

Palomän

HAVAINNOITA

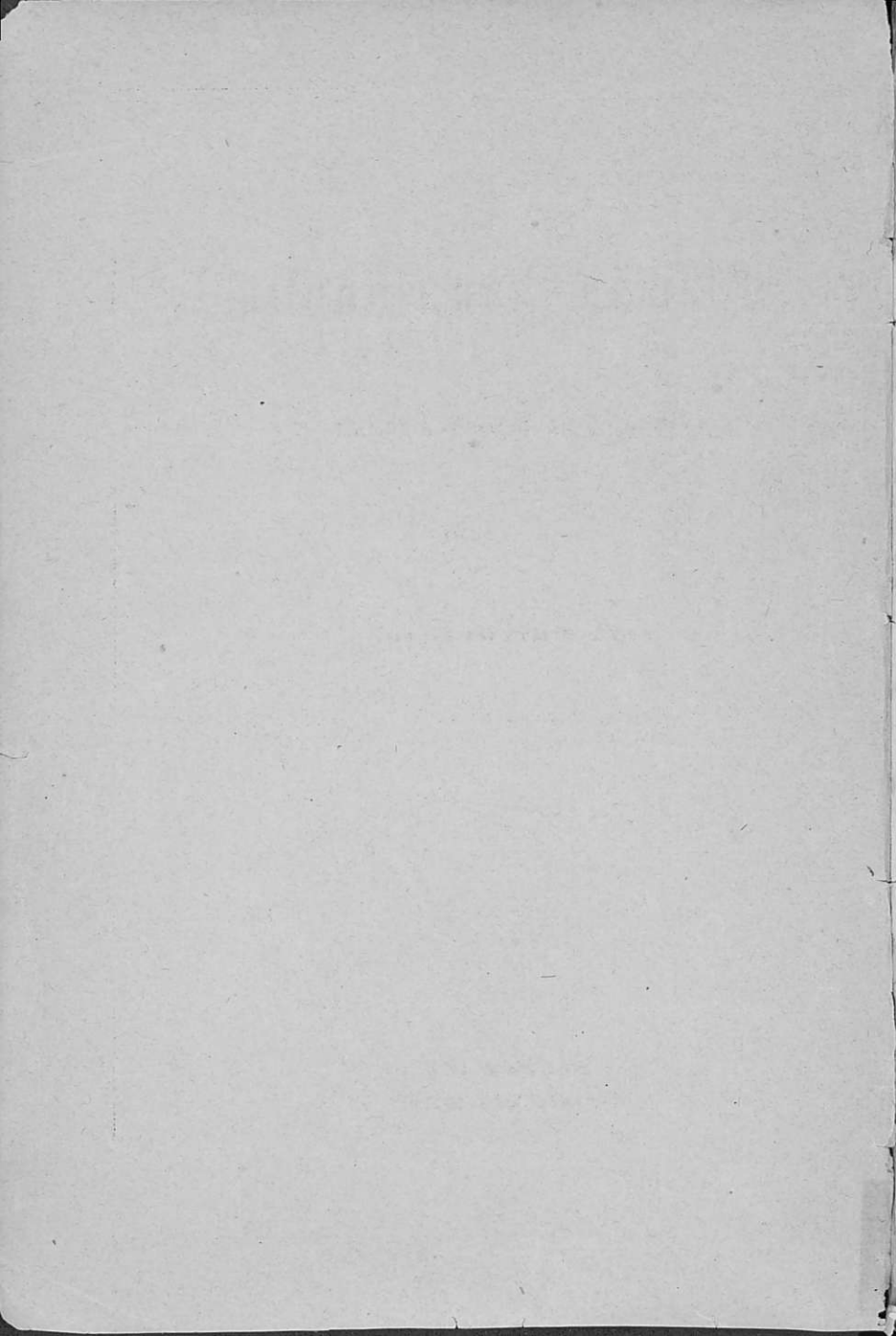
Siitä kuusta kuluemien, jonka
juurella asutti

kirjoittanut

P. Päivärinta



I.



Elämän hawainnoita.

Huauksia kansan elämästä.

Kertonut

P. Päivärinta.

I.

Porwoosja 1880,
Werner Söderström,
Kustantaja.

Öfämån hämninöfta



helsingin yliopiston kirjasto

1880

1880

PORVOOSSA,

G. L. SÖDERSTRÖM'IN KIRJAPAINOSSA,

1880.

Uudistalo.

Herran jattui niin, että matkani kulki pitkän ja kolkon sydänmaan poikki, jonka puolivälissä sanottiin olevan erään uudistalon. Talvi oli. Kun lähtöni kylän viimeisestä talosta oli jokseenkin iltapäivällä, neuvottiin minulle mainittu uudistalo yöpaitaksi. Tietä tähän yhsinäiseen paikkaan ei ollut muuta kuin yhsinäisiä heinä- ja halkomiesten jälkiä, jotka sydänmaalla haaroivat sinne tänne ja olivat hyvien esjyttäviä. Rauhean kylmä myrskytuuli puhalsi rajusti ja lakkaamatta, mutta lunta ei kumminkaan vielä tullut. Edessäni oleva taiwal oli melkein yhtä aavaa, osaksi jonkun tiellä vastaan tulevan pienen järven ja isojen nevojen tähden, osaksi senwuoksi, kun metsämaatkin aina olivat jonkun ajan takaa poltetut monelta penikulmalta aiwan puti-puhtaaksi, niin että metsää ei näkynyt muuta kuin mitätöntä koiwuun ja pajun risukkoa. Syy mainittui maiden alin-omaiseen palamiseen oli se, että ne olivat krunnun metsä-maita, jolla oikeudella kylien asukkaat, molemmilla puolin sydänmaata, polttelivat niitä mielivaltaisesti, parantaaksensa jiten karjansa laitumia ja krunnun maiden kestellä olevia niittu-kurujansa. Niistä syistä oli mainittu taiwal niin aukea, että se näytti filmissäni jonkunlaiselta Suomeen muutetulta Saharan erämaalta. Edellä niitä aikoja, jolloin

matkani jättui, oli ollut suvi-ilma, jonkatähden koko aukea oli aiwan yhtenä jääkenttänä; ja kun tuuli oli niin ankara, ei reki tahtonut pshyä kohtisuorassa hewosen perässä, waan se kääntyi aina poikinpulin, joka teki kulsulleni paljon kiusaa ja hidastutti sitä. Ilta pimeni pimenemistään ja tuuli kiihtyi kiihtymistään, ja lunta alkoi tulla myrskyn seasja. Minä koin usein tarkata näköäni sitä suuntaa kohden, jossa uudistalon olisi pitänyt löytyä, mutta ei mitään semmoista merkkiä ilmestynyt. Silloin rupejin pelkäämään, että jos en osajirkaan siihen uudistaloon, jos olisinkin unohtanut saadut neuwon ja joutunut wäärälle suunnalle, jolloin ei olisi muuta tarjona, kuin jäädä wihdoin wäshyneenä — uupunena tuolle kauhealle, folkolle aukealle, hewosineni hirmuisten myrskyn käsiin — kuolemaan. En kumminkaan antanut epätoiwon itseäni woittaa, waan ponnistelin kaikin woinin sitä suuntaa kohden, jonka pidin mahdollisimmasti oikeana, sillä tietä ei enään ollut. Wihdoin viimeinkin rupeji kaukaa taiwaan rannalta häämöittämään korkeampaa metsää, joka jo wiitatesja oli minulle ilmoitettu olewan uudistalon löytämisen merkki. Tuon metsikön hawaitsemisen luulen olleen jaman minulle, kuin Saharan erämaan aawoilla hietikoilla matkustawaisille karawancille on kaukaa hawaittu kosteikko. „Tuollahan se onkin uudistalo“, ajattelin, „sinnehän pääsen nöksi, enkä tarwitse jäädä tänne kuolemaan“, ja kaksinkertaisella innolla rupejin ponnistelemaan metsikköä kohden. Lunta alkoi nyt tulla niin rajusti, ett'ei sylen päähän eroittanut minkäänlaisista esinettä ja niin katosi metsikkökin silmistäni; en enään osannut pitää suuntaa muutoin kuin tunneesta waaria pitämällä. Hetken aikaa vielä näin taisteltuani, ilmestyi eteeni nuorta männikkö-metsää, mutta tietä en löytänyt, josta olisi päässyt ajamaan sen läpitse eteenpäin; tähtyi sitoa hewonen puuhun kiinni ja lähteä jalkaisin tietä

halemaan, jonka vihdoin viimeinkin löysin; ja pian oli hewosenitin sinne wiety. Wähän aikaa männikköä ajettuani, rupeşi walkea pilkoittamaan edestäpäin. „Tuollahan se on tavoittamani uudistalo“, ajattelin itseleni iloisesti, ja pian olin uudistalon pihalla. Pienen, uuden tupasen alkunoista loisti kartanolle iloinen walkea ja melkeinpä kadehdin niitä onnellisia sijällä olijoita, jotka siellä olivat ulkona raiwoawalta myrskyltä suojaissa. Kun ma sain hewoseni riisutukki, astuin kuskailematta sijälle, toivotin hyvää iltaa ja pyhjin hewoselleni suojaa. Mutta sitä ei heillä ollut antaa, sillä heidän oma hewosensaakin oli ladon nurkassa eri häkkelissä, johon ei suinkaan wieraita mahtunut. Eräs pieni wanha huonekömmänä oliji tosin ollut tyhjä, waan sen owi oli niin matalakki läitistynyt, ett'ei hewonen mahtunut siitä sijälle.

Kun ulkona oli niin ankara myrsky ja lumen tulo, niin kowin tunnoton oliji se ihminen ollut, joka oliji saatantanut hewosensa jättää suojaatta myrskyn käsiin; pyhjin siis talon wäeltä, jaisinko hakata mainitun kömmänän owen reijän isommakki, että hewoseni siitä sijään pääsiji. Se luvattiinkin tehdä ja kirwes annettiin minulle sitä warten. Kun olin pari hirttä saanut owen reijän päältä hakatukki poikki, niin hewonen ja reki mahtuivat sijälle. Nyt toimitin hewoselleni wielä ruokaa ja juomaa yöksi eteen, ja sillä ferralla oli näin elämän surut poistetut ja minä pääsin taas tupaan, tutustumaan perheen kanssa.

Tällä kertaa kun ei omat huoleni enää olleet hämmentämässä huomiotani, näin heti, tupaan tultuani, että siellä wallitsi perinjuurinen kuskuus ja köyhhyys. Alkumat olivat niin hatarat, että tuuli tuntui pitkin huonetta, ja myrskyn tuottamina tanssivat lumi-hiutaleet kilwan toistenja kanssa useamman kynnärän päässä alkunoista, joiden alla huoneen sijäpuolella oli joukummoisia lumi-tinoksia. Perässä

oli pieni pöytä ja huonoilla makuu=vaatteilla varustettu vuode; oven pielessä oli toinen vuode, jossa oli kehnoihin ryyhihin kääritty, noin seitsemänvuotinen poika; se oli sinne wilua pakoon kiivennyt.

Emäntä nähti olewan jotenkin nuorehko ihminen, mutta selvästi huomasi huonon tuntuja, että surut ja kärsimiset olivat ennen aikojaan kytäneet wakonsa hänen muutoin niin säännöllisiin kasvoihinsa. Ykellä takkaa makasi kätlyssä pieni lapsi, joka nähti olewan kowin rikeä; luultavasti oli kätlyt saanut sijansa niin liki takkaa sen tähden, että walkea ulettui lämmittämään sairasta lasta ja niin suojelemaan häntä wilulta. Nujamina huoneessa nähti vielä olewan: ijäkäs, harmaapäinen ukko ja wanha mummo, jotka näyttivät olewan pariskunta ja samassa perheen wanhimpina jäseninä. Viimein=mainitut eivät näkymet pitävän mitään lukua elämän kohtaloista; heille näytti olewan sama, oli asiat miten hyvänsä. Hyvästi tahi huonosti, sama se, sillä he käjittivät asian siltä kannalta, että se pitää wälttämättömästi niin olla, eikä sitä kukaan ihminen saata parhaalla tahdollaankaan muuttaa toiseksi. Tämän heidän mielipiteensä huomasi selvennin heitä jäljestäpäin puhuteltuani; — ja kufaties se onkin ainoa kelmollinen luonne uudistaloa perustaisja, sillä semmoinen ei voi surra niitä waiwoja ja wastuksia, jotka wälttämättömästi uudistalon alkajia kohtaawat. Mutta emäntä ei näkynyt enään olewan sitä luonetta, sillä selvästi nähti hänen ojaawan surra ja kärsiä.

Kun talonwäki oli saanut tietää kotopaikkani ja matkani tarkoituksen ja määrän, rupejin tekemään heidän kanssaan keskustelua.

— „Eikö tässä talosja olekkaan nuorempaa mieswäkeä?“ kysyin minä.

— „Du minulla mies,“ wastasi waino.

— „Miesjä se on kulkemassa, koska ei sitä kotona näy?“ kysyisin taas.

— „Kyllä se kotoisella on, waan se on vielä terwa-
haudalla terwaflia järkemässä,“ wastasi waimo.

— „Herra Jumala!“ huudahdin minä, „tämmöisellä
ilmalla ja näin myöhään! Ettekö pelkää että hänelle on
joku wahinko tapahtunut?“

— „Minun Heikilläni ei ole tapana laskea lukua
pahoista ilmoista eikä möyhäisistä ajoista; hän tekee työtä
säihin ja aikoihin katsomatta, tavallisesti niin kauan kuin
woimansa riittävät, ja kun ne rupeawat uupumaan, silloin
hän kyllä tulee kotiin,“ sanoi waimo innokkaasti, jota tehdes-
sään hän nähtävästi oli hetkeksi unhottanut käsilä olevat
surut ja huolet.

„Mutta kun tuolla ulkona on niin ankara ilma ja
semmoinen lumen tulo, jos se sinne uumertuiji?“ arvelin
minä taas.

— „Hauta ei ole kaukana kodista, ja se on tiheän
metjän sisällä, josta on myrskyllä hywä juoja; kyllä hän
tulee, kun joutuu, saattepa nähdä,“ lausui waimo luottavasti.

— „Joko kauan on asuttu tätä taloa?“ kysyin taas,
ikään kun kääntäakseni puhettamme toiselle uralle.

— „Minähän taan aloitin,“ sanoi wanha waari huo-
lettomasti.

— „Tulitteko heti nuorena miesnä jo tähän taloa
tekemään?“ kysyin minä.

— „Eikö mitä; olin jo kohta wiidenkymmenen, kun
se asia päähäni pöllähti, että pitäisi ruweta taloa tekemään.
Kunpa nuorena ollessa olisikin se mieli ollut päässä,“ ar-
weli ukko huolimattomasti, ja samassa lähti hän muorinsa
kanssa ulos.

Mutta minä taas jatkoin puhettani emännän kanssa.

— „Kumpika teistä on noiden vanhusten lapsi: tekö vai miehenne?“ tiedustelin häneltä.

— „Minähän tuota olen heidän lapsensa; Heikki on tähän muualta tullut,“ vastasi vaimo.

— „Duko isällänne ja äidillänne ollut muita lapsia?“

— „On meitä ollut kymmenen kaikkiansa, waan yhdeksän on kuollut,“ sanoi vaimo.

— „Jokos te olette Heikkinne kanssa kauan olleet naimisisä?“ kysyin taaskin.

— „Kuusi vuotta,“ oli vastaus.

— „Duko ollut lapsia muita kuin nuot kaksi, jotka ma näen?“

— „On niitä ollut neljäkin kaikkiansa, waan kaksi on kuollut,“ sanoi vaimo surullisesti.

— „Teidän nuorin lapsenne on kowin sairas,“ huomautin vaimolle.

— „Niin, pikku Heikki-riepuni on kowin kipeä; pelkään hänenkin kuoleman,“ lausui vaimo surullisesti ja huokasi raskaasti.

Minusta tuntui että tuo nuorehko parikunta oli laiminlyönyt jotakin welvollisuuksistaan, joka oli ollut syynä heidän lastensa ennen-aikaiseen kuolemaan; sillä en wieläkään tuntenut tarkoin asufasten todellista sijällistä tilaa. Nähtyäni ett'ei tällä kerralla suinkaan sopinut lisätä „fiwiä kuorman päälle,“ sanoin vaimolle hywin warowasti: „ettekö olisi woineet noita alkunoita laittaa tiheämmiksi?“

Hän nähti hywin käsittäneen mitä sillä kysymykselläni tarkoitin; hän näytti oikein säpsähtävän ja loi läpitunkewan silmäyksen päälleni ja sanoi: „woi hyvä wieras!“ Te ette tunne wielä meidän sijällisiä olojamme. Heikkini ei ole suinkaan laiska eikä huoletonkaan. Hän tekee työtä hötä ja päivää, kuu waan woinat vähänkin riittävät; muita työ-

hön tykenewiä ei ole kuin hän, sillä wanhempani owat jo wanhat ja voimattomat; ainoastaan minä kesä-aikana woin häntä työssä auttaa. Heikin tähän tultua ei tässä ollut paljo mitään wiljeltyä maata, sillä wanhempani olivat jo wanhalla puolen ikäänsä, kun tulivat tähän ja alkoivat kylmään metsään mökkiä rakentaa. Näiden kuuden vuoden kuluesja on Heikki ahkeralla tyhnteollansa raiwanut korpeen paljon uudismaata, ja toisja kesänä saimme jo niin paljon vuoden-tulosta, että Heikki rohkeni ruweta näitä huoneita uudesta rakentamaan, jona vuonna saimmekin tämän tähän määrään.

Aikomuksemme oli viime syksynä saada kamaritkin walmiiksi ja turvan parempaan woimaan, mutta „ihminen päättää, Jumala säätää,“ sanoo sananlasku, ja niinpä käwi meidänkin. -- Viime-kesänä tuli kowa katowuosi, joka wei kaisen toiwomme ja — elon elämämme; tilamme puoliin ulostekoihin olemme saaneet myöddä kaikki mitä heugestä irti oli *).

Nyt kofee Heikki, yötä päiwää, wetää terwaksia haudalle ja särkeä niitä, että saataisiin surwon ja petäjäjien jekaan selwää wiljaa kofe vuoden ajaksi; mutta huoneitten laittamisesta ei woi olla puhettakaan.“

Tämä waimon surullisesti sointuwa, wiaton ja mielestäni totuuteen perustettu puhe kumosi kerrassaan kaikki ennakoluuloni.

Kofe keskustelun ajan waimo usein hoiteli ja hellästi waali kipeää lastansa.

Waikka mitä wielä olisimmekin puhelleet ja keskustelleet, ei kumminkaan pelkoni haihtunut isännän poisja-olon

*) Uudistalo eli wielä puolella werolla.

tähden. Nyt warjinkin, kun puheen aineet tuntuivat olevan lopussa ja kun taskufelloni alkoi näyttää yhdeksää, alkoi pelkoni kiihtyä kiihtymistään, että tuolle waimon hymälle miehelle on tapahtunut joku mahinko. Mutta huoltani en kumminkaan hennouut nudestaan ilmoittaa lisäsuruksi ilmaukin jo niin paljon kärsivälle waimolle. Waan kun pelkoni oli korkeimmallaan, rupejikin kopina kuulumaan porstuasta, ja samassa astui kauhean luminen mies tupaan. Hän pudisteli lumen pois päältänsä, laski kirweensä laapiin ja kintaansa naulaan, ja meni päätäsuoraa takan tykönä olevan kätken ja waimonsa tykö — hän ei näyttänyt huomaavan minua, kun istuin warjopuolessa. — „Kuinka pikku Heikki woipi?“ kyysi hän hiljaisesti waimoltaan.

— „Pikku Heikki-raukka on kowin fipeä, luulen että se kohta kuolee,“ wastasi waimo.

— „Sumala warjeltoon!“ sanoi huolestunut ja waiwoistanja wäsynyt isä, astui pienokaisen kätken tykö, kohoitti sen silmiwaatetta, kyyristyi kätken yli ja kylmillä kohmettuneilla huulillaan — suuteli lapsensa kuolonkalpeilta kasvoilta pois ne hikipisarot, jotka taudin rautainen ja jäälimätön käsi oli niihin nostanut. — Silloin en ollut tyllin woinakas eestämään tarfaamasta silmistäni parwea kirkkaita kyneleitä. Mies nousi siitä ylös, ja waimo sanoi hänelle — luultawasti siten ilmoittaaksensa että täällä on wieras. — „Mitä sinä olit näin pahalla ilmalla niin kauan? Wieraskin alkoi peljätä sinun näin kauan poisja oloasi.“ Isäntä näytti säpsähtävän viimeistä osaa waimonsa lauseesta, ja sanoi: „kuka wieras täällä sitten on ollut?“ Waimo wiittasi minua kohden ja sanoi: „tuosjahan wieras on vielä nytkin.“ Nyt wasta isäntä hawaitti minun ja alkoi tyjellä: mistä olen, mihinkä menen ja miten olen tämän kautta joutunut kulkemaan. Snyhmyksiinjä wälttävät

tiedot saatuaan, näytti hän olevan tyytyväinen tilaansa, ja sanoi: „Kyllähän tuolla ulkona on oikein paha ilma, waan kuitenkin tähden kunn aika, että pyrylläkin näkee semmoista työtä tehdä kuin terwakkien särky on; ei jouda joukalaita käsiä pitämään, jos mieli on joukon elää tämän kovan ajan yli.“ Sen tehtyä rupefi mies vasta lämmittelemään kohmettuneita käsiään takka-walkealla, jota hänen tehdessään, waimo laittoi hänelle illallista. Hän otti uuniin juusta toisella kupilla peitetyn kupin, jonka hän toi pöydälle, ja vielä lisäksi tuli: karhea jeka-leipä, toisen kupin pohjaesja piisare maitosiutua ja suola-ruuhi; näin oli illallinen walmis. Minä rupefin syömään ewästäni ja isäntä illallistaansa. — Muu wäki oli tietysti syöneet illalliseensa ennen minun tuloani. Silmäilin silloin mitä kupiesja oli, jonka waimo uunijuusta toi pöydälle: se oli pettu-puuroa, höyrytettyä wähillä suurukfilla. Mies, syömään ruwetessaan, otti laikin pois päästään, pani kätensä ristiin ja siunasi; sitten hän mursi karhean leipänsä, kasti sitä suolaan, söi sitä alle ja puuroa päälle. Nyt rupefi owen pielessä maakaawa poika näyttämään elonmerkkiä, sillä hän paitajillaan hypätä kopsahutti wuoteelta lattialle, juosta kapitti isänsä tykö ja hofi: „isä, isä!“ Mies otti pojan syliinsä, nouti wuoteesta waate-riepuja, kääri ne pojan ympärille ja niin he meniwät yksistä neuwoin jatkamaan illallista. Minun käwi poika-riepu kowin säälikfeni: otin siis ewästäni puolen leipää, johon panin woita päälle ja palasen lihaa, ja wein ne hänelle, mutta eipä poika tahtonut ottaa niitä mitenkään vastaan, waikka kuinka olisin häntä siihen kehoittanut. Hän näkhi pitävän sitä saalistansa niinkuin hyrttiä, eikä raskinut sitä syödä muuten kuin näpistelemällä. Sitten kuului hänen sanowan äitillensä hiljaisesti: „Heikillekin.“ — „Ei Heikki-raukka saata nyt syödä mitään, se on kowin sairas;

”Hyö nyt waan itse!” sanoi äitinsä. — „Hywä Jumala min-käläinen rakkauts tuollakin raukalla on pieneen weljeensä, waikka ei juinkaan oma nälkänjäkään liene kaukana!” ajatelin sen huomattuani. Äitinsä viimeiset sanat kuultuansa söi nyt poika saaliinsa ahnaasti loppuun.

Tähän asti oli takkawalkea lämmittänyt ympärillä olijoita jotenkin wälittävästi, mutta nyt loppui walkea ja samassa kylmyys tuntui walloittawan koko huoneen. Waino rupefi minulle esittelemään, että menisin waarin ja muorin kanssa saunaan maata, jonka waari oli jo ilta-päiwällä lämmittänyt. Sillä tämän tuwan sanoi hän olewan niin kylmän, etten minä täällä tarkenisi, jemminkään kuin wuoteita ei ollut. Esitys tuntui warsin hywältä, sillä tunnustaa täytyy, että itsekin aloin murehtia yön yli toimeen tulostani kylmän tähden. Poika pantiin wuoteeseensa maata; waino nosti sairaa lapsensa kätöhineen takan liedelle, saamaan siinä lämmintänsä, ja istui itse wiereen walwomaan ja hoitamaan sairaasta lastansa; mies wäshyhuuä waiwois-tansa wäänthi, waimonsa kehoituksesta, pehkuwuoteelle pitkänsä, ja minä, otettuani päällyswaatteeni mukaani, lähdin saunaa kohden.

Ilma ei ollut yhtään asettunut: kowa tuuli käwi ja lunta tuli niin sakeasti, että oli mahdoton eroittaa min-käänlaista esinettä. Ennen kuin menin saunaan, täytyi käydä ensin hewostani waalimassa ja hoitamassa, joka kumminkin oli nyt hywässä suojassa, kun kerran olin saanut sen huoneesen.

Saunan tykö tultuani huomasiin, että sen owi oli tuuleen päin; owi oli hywin hatara ja tuuli sitä rhytyytti ja remputti. Koetin wetää sitä auki, waan sepä ei auwennutkaan millään keinoin; koetin ryskyttää kowasti, mutta turhaan, sijältä ei kuulunut mitään. Minulle jo alkoi aika

kähdä ikäväksi, ankaran kylmän tähden, ja sentähden rupejin kahden käden, voimieni tafaa, repimään ovea auki. Nyt rupeji se viimein heltimään ja saunan sijältä kuului aika rytinä ja romina. Samassa kajahti sieltä myös jofseenkin äreä ääni: „no mikä siellä nyt on?” — „Awatkaa wieraalle owi! Minut käskettiin saunaan maata,” huusin minä ulkoa.

— „Älkää vielä, kun minä saan owen auki,” kuului wanhuksen ääni saunasta. Sitten hän tulla köhmi lattialle ja rupeji nyppläämään ja näpläämään, ähkäämään ja puhkaamaan, eikä koko owen awaamisesta tullut mitään.

— „Minä palellun tänne, awatkaa owi!”, huusin minä tuskisjani ulkona.

— „Eihän tuota saa auki,” vastasi ukko ja hän rupeji oikein hartiaim voimilla repimään ja riuhtomaan, ja wihdoin viimeinkin owi aukesi. Minulle tuli jo niin walu ulkona, pitkällisen owen aukaisemisen aikana, että hampaat juusjani kalijivat.

Kun ma pääjin saunaan, jekesijin pian syhy pitkälliseen odotukseeni tuolla owen takana: ukko ei ollut huomannut sitä, että siellä joku ihminen ryskyytti ovea, waan oli lullut tuulen sitä rämyyttävän, niinkuin se tekikin sille myötäänsä ilman ihmisen auttamatta. Kun owi oli niin hatara ja muutenkin rempallaan, eikä siinä ollut luotettavia kiinnipitimiä, niin ukko oli sitonut sen kiinni saunan periseinää pitkin raketulla lawalla olewaan reen jalasten paininpuuhun joillakuilla witsjoilla ja rihmoilla, ja sen hän oli tehnyt niin sompeloisesti ja koveellisesti, ett'ei itseskään saanut sitä auki muutoin kuin wäkiryynnäköllä. Sauna oli hywin pieni: kun waari muorinensa makasi mainitulla perässä olewalla lawalla, ja kun siinä oli vielä joitakuita astiain kimpilautoja kuuwamassa ja vielä päälliseksi mainittu paininpuu jalasjinen aivan seinän wieresjä hynjillään, niin lawalle ei

ollut ajatustafaan päästä maata; penkinä, jiwuujinällä, oli waan yksi pieni hirren kapula, jossa ei enjinkään jopinut mafaamaan ja lattia oli jekä jiwuotoin että kylmä, jotka jyyt tekivät jcu kelpaamattomaksi mafuujiaksi. Muuta neuwoa ei ollut, täyhi ruweta tuolla penkin tapaisella, lawaa wasten nojallaan, istua hyykimällä yötänjä wiettämään. Jos kuinkakin olisiin teetellyt, niin unta ei tullut; rupejin siis tekemään puhetta ukon kausja.

— „Ukko pitkästi tästä teiltä lähimmäiseen naapuriin?“ hysäisi ukolta.

— „Kuolitoista peninkulmaa,“ wastasi hän.

— „Eipä sitten ole naapurista apua odottamista, jos joku äkkimäisempi turma sattuisi tulemaan,“ janoi taas.

— „Ei; täällä pitää tulla toimeen omistansa,“ wastasi ukko tytywäisesti.

— „Te olette kaijete jaaheet monta kowaa kofea elämäsänne?“ hysyi taas.

— „Eikö mitä; aikaanpa tuota on tultu,“ janoi siihen ukko.

— „Teiltä on kuollut paljon lapsia?“

— „Yhdeksän kappaletta.“

— „Joko lapsianne kuoli ennen tänne tuloanne?“

— „Jo kaksi, kaikki seitsemän owat täällä kuolleet.“

— „Mutta jos otaksomme, että lapsenne owat kuolleet jentähden, kuu heiltä on puuttuneet kaikkein tähdehlijimmät elämän tarpeet,“ janoi minä warowasti.

— „Eikö mitä,“ janoi ukko. „Wyllerön Matilla on ollut paljon huonompi toimeentulo kuin meillä, ja yhtäkaikki jcu lapsi-kafarat elävät kaikki terweinä, ja owat puuapossijia ja pulleroijia kuin hylkeet. — Semmoiset mielipiteet owat aiwan joutawia — kuka kuolemasta estää? Syy-las-

teimme kuolemaan on waan se, ett'eivät ne — eläneet,"
laujui ukko huolettomasti ja wähän närkästyffisjään.

Kuu ma huomasiin ett'ei senlaatuiset puheet huwitta-
neet ukkoa, käänsin puhettani toiselle walle ja tyhjin: „kun-
pika teistä on wanhempi, tefö wai muorinne?" (— muori
oli aikoja nukkunut —).

— „Ämmähän tuo on pian kymmentä vuotta nuo-
rempi minua."

— „Duko talon emäntä wanhin lapsistamme?"

— „Wanhin; ja onpa siinäkin ollut wastusta meidän
ojaksemme, saadesjamme häntä ihmiseksi," janoi ukko, ikään-
kuin peläten, että taas unjisin sen ikävän lasten kuolema-
jutun.

— „Wävhyime näyttää kelpo-miehestä?"

— „Duhan se; tawallinen työmies se on."

— „Minusta näyttää että hän on parempi kuin ta-
wallinen," wäitin ukkoa vastaan.

— „Eifö mitä, kyllä muitakin on semmoisia," armeli
ukko, ikäänkuin ilmoittaakseen, että kaikkein täytyy tehdä
womiensa takaa työtä, jotka waan uudistalossa tahtowat
oman ja perheensä hengen elättää.

— „Minä pelkään että heidänkin sairast lapsensa
kuolee," janoin taas.

— „Eipä siinä mitään pelkäämistä; joka ei woi elää,
se kuolee," lausui ukko huolettomasti, ja alkoi samassa nuk-
tua ja kuorsata.

Mielelläni olisin suonut unen tulewan itsellenikin,
waan sitä ei tullut. Ukon wälinpitämätön luonnonlaatu
kangasteli waan alati mielesjäni. Tuomasja olewat, hellä
ijä ja äiti, heidän sairast lapsensa ja siellä tanssiwat lumi-
hiutaleet olivat eläwinä kuwina mielesjäni. Minä olin
saanut tutustua koko uudistalon perheen, heidän luonteit-

tensa ja sijällisten olojensa kanssa. Ennen kun mies oli työstä tullut, ajattelin itsekkeni, että jos hän olisi joku hylän heittiö, josta selvottomuutensa tähden oli joutunut tähän elämän kovaan kouluun; mutta miehen kotiintulo riisui minulta tervassaan semmoiset ennakkoluulot. Silloin näin, että mies ei ollut mikään kurja olento, vaan hyvänkokoinen, jänterä ja solakka, säännöllisillä kasvojen juonteilla varustettu. Hänen poskissaan näkyi vielä jälkeä nuoruuden ruusuista, vaikka selvästi näki, että waiwoista waluwa hiki oli kokenut niitä ahkerasti pois huuhtoa. Silloin näin ett'ei hänen sydämensäkään ollut tyhjä ontelo, eikä tunnollisuutta wailta, waimonja miehenä ja lastensa ja perheensä ijänä, koska hän — niinkuin ennen olen kertonut — juuteli hellästi sairaan lapsensa otsalta pois ne hikipisarot, jotka tauti oli siihen saattanut — sanalla sanoen: hänessä olisi ollut iäntää vaikka minälaiseen howiin. — Silloin tulin myös huomaamaan, ett'ei mikään ulkonainen pakko ollut häntä ohjannut tähän kovaan kotihin, elämän waiwoja kärsimään, vaan että siihen oli ollut wäkewämpi sijällinen syy — raffaus waimoonsa, siinä oli syy, ja hän otti vastaan tuon sijällinen kutsumisensa, ja kantoi nurkumatta sitä kuorma, jonka sen totteleminen myötänjä tuotti. Nuot kaikki pyörivät selaisin ajatuksissani ja unta ei tullut. Otin tulitikulla walkean ja katsoin kelloani, se oli puoliwälissä kaffi. Olin katsonut tupaankin päin, nähtykö sieltä walkea, vaan sillä puolella ei saunassa ollut minkäänlaista affunaa ja owi oli jälleen sompuloitu kiinni, niin että minun oli mahdotoin sitä saada auki ja jälleen kiinni. Kallistuin siis taas istuallani nojalleen lawaa wasten ja wihdoin viimeinkin tapasi minun uni.

Minä uneksuin ja olin olewinani tuolla tuwasja iän ja äidin ja heidän sairaan lapsensa luona. Myrsky oli

kahta ankarampi, kuin se illalla oli ollut jo kahta ankarammin tanssivat lumi-hiutaleet tuwassa. Lapsi oli kowin sairasma, ja isä sekä äiti istuivat murheellisen näköisinä kätken vieressä. Rauhea tuulispää paiskasi silloin owen seinään ja parwi ijoja lumi-hattaroita töytäsi samassa siivään, jotka hurjassa tanssissa kiitivät ympäri huonetta; äiti pani kätensä ristiin ja siunasi, mutta isä laskeusi kätken wiereen polwillensa, kuurottui sen yli ja painoi suutelon sairaan lapsensa kuolonkalpeille kasvoille. Nyt tuli owesta walkein, läpi-kuultawa, liehuwa haamu, jolla oli kauniit siivet hartioilla. Hän oli niin keweän näköinen, että hän ei nähtänyt kähvän maassa ollenkaan. Haamu tuli suoraan kätken tykö, laskeusi sen yli ja peitti sen kokonaan. Kun hän siitä nousi ylös, huomasi minä, että hän oli sairaan lapsen somitellut kauniisti siipeinsä alle. Murheellinen äiti hawaitti sen: „Herra Jumala! Mihin te minun lapseni wiette?“ Janoi hän haamulle. — „Sinne, jossa ei enää lumihiutaleet tanssi, ja jossa ei isän tarvitse koskaan enään suutelolla kuwata hiteä hänen otjastansa,“ kuiskasi haamu hätäilewälle äidille; äiti hymyili jurullisesti. Sen tehtyä lähti haamu lapsen ja tanssivien lumi-parvien kanssa ulos, semmoista wauhtia, että omi meni siitä liehkeestä kiinni heidän jälkeensä. Minä riensin ulos katsomaan mihinkä he menisivät, ja huomasi että haamu lapsen kanssa kiiti ilmassa lumihattaroiden kanssa kilpaa, aina ylempäs ja ylempäs; minä seurasi heitä silmilläni niin kauas kun näin, waan viimein he katosivat näköpiiristäni. Tuuli winkui ja kiljui puiden latwoissa ja huoneitten seinissä, ja minä kuulin tuulen seassa waisattawan: „Kunnia, kiitos ja ylistys olkoon Herralle meidän Jumalallemme ijankaikkisesta ijankaikkiseen!“

Kun heräsin unestani, oli waari noussut ylös ja kis-

foi päreitä, päre-walkean walossa; muori oli myös jo ylähällä ja kutoi sukkaa. Mielelläni olisin nähnyt pitemmäl-täkin niin autuallista unta, waan se ei käynyt enään laa-tuun, sillä olinhan nyt walweellani. Minulla pyysi uni mielesjäni, ja rupejin aawistamaan, että lapsi on — kuollut.

— „Oletteko jo käyneet tuwasja?“ kysyin ukolta.

— „Etkö mitä; mitä minä siellä olisin käynyt,“ was-tasi ukko huolimattomasti.

— „Katsomasja wieläkö lapsi elää,“ sanoin hänelle.

— „Kyllä kaiketi se osaa kuolla ja elää ilman minun katsomattanikin,“ janoi ukko kylmästi.

Tuo ukon vastaus tuntui hywin taas yhtäkaikkiselta ja huwittomalta; siwalsin siis waatteeni ja lähdin ulos. Ylma oli thynthynyt ja lumentulo lakannut; päivä koitti. Kun olin hewostani käynyt katsomasja, astuin tupaan. Kätkhyt oli samalla paikalla takan liedellä, johon se illalla nostettiin ja pärewalkea oli pihdisjä palamasja, jonka alla oli iso koko korsiä. Ysä ja äiti istuivat kätkhyen wieressä ja katsoa tuijottiwat kätkhyeseen; he näyttiwät olewan niin-kuin kiwettyneet. Selwään näkhi, että runjas khyneetulwa oli walunut alas kummankin kaswoja myöten, mutta khy-nelten lähteet oliwat nyt kuivuneet.

— „Onko lapsi kuollut?“ kysyin heiltä hiljaa.

— „Pikku Heikki ei ole enään eläwien joukosja,“ janoi äiti surullisesti.

Waimon näitä sanoesja, jatuin luomaan filmäni mie-hen kaswoihin: suonenwedon tapaisia wärähtelemisiä näin silloin hänen miehettäisjä kaswoisjaan; juuri khyneel-parwi nyt walashti minunkin filmistäni.

Kun matkani tarkoitus oli mennä aina eteenpäin, pa-zuin hewoseni aisoihin ja lähdin umpiteitä pyrkimään. Koko

sen ikävän taipaleen pyöri uudistalon kuva kokonaisuudessaan mielessäni, eikä se sieltä ole koskaan kadonnut.

Mainitulla pitkällä taipaleella tuli mieleeni seuraava ajatus: kun maita ja valtakuntia valloitetaan sodalla, niin se maksaa mahdollittoman paljon ihmisverta ja henkiä. Mutta kuinka paljon ihmishenkiä lienee myös maksanut Suomen valloittaminen wiljelykselle ja yhteiskunnallisille ihmis-asu-
miksille? Tätä taipaleella sielussani syntynyttä kysymystä ei voi mitkään tilastolliset tiedot vastata, sillä:

„Sen taistelut ne kaikki voi
Kertoilla kansan tään,
Kun sota laaksoisjamme soi
Ja halla nälän tuskat tei?
Sen wert' ei mittaa yksikään,
Ei kärsimystäkään.“



Salla-aamuna.

Erään vuoden elokuu oli kohta puolivälissä. Afiaini tähden satuin silloin kulkemaan semmoisia seutuja, joissa ei ollut maantietä, siis jalkapatikasja. Mainitulla matkallani tulin myöhään illalla syrjäiseen taloon, joka päältäkin päin näytti semmoiselta, että siinä jo oli enemmän aikaa asuttu. Huoneesen tultuani ja „hyvän-illan“ sanottuani, pyhjin heti yösjiaa, joka luvattiinkin. Väkenä talosja sillä kerralla oli waan: jokea ukko, wanha mummo ja parwi pieniä lapsja, joista enimmäät vielä paitaresjua. Mummo näkhi olewan emännyhden toimisja ja ukko hoiteli lapsukaisja, kiikutteli wuoroin kutakin heistä polwillaansa. Lapsjet näyttiwät hywin rakastawan ukkoa: he kieppuivat hänen kaulasjaan ja siljoitteliwat käsji-käsjin hänen harmaita hiuksiansja ja partaansa. Kaikesta tuosta huomasjin, että ukko oli talon wanhin ja että lapsjet oliwat hänen lastensa lapsja. Minä rupesjin tekemään puhetta. Se on tietty, että outo matkustaja saapi ensin tehdä tilin matkansa tarfotuksesta ja kotopaitastansa, ennenkun muihin asioihin päästään käsiksi; niinpä minäkin. Sen jälkeen kysjin ukolta:

- „Oletteko itänne asuneet tässä talosja?“
- „Olen“ wastasi siihen ukko.

— „Tosihan kauan on asuttu tätä taloa?”

— „Toistajataa vuotta; minun isäni tämän on asunut.”

— „Tässä näkyy paljon tehdyn työtä.”

— „Kyllähän tässä työtä on koettu tehdä, minkä on voitu ja elettäisiinkin tässä, kun ei olisi tuota hallaa. Waan se tässä on niin hankala kumppani, kun se tahtoo wiedä parhaat ahferoimiset muasjansa, silloinkin kun ei likeisessä kylässä niitä tiedetä mitään. Tässä on likellä iso suo, jota ei yksityhisen woimat ulotu kairwamaan ja siitä se halla aina nousee,” lausui ukko huolellisesti.

Ilma oli sinäkin iltana jofseenkin kolikko, sillä Pohjanen puhalsi kaisen päiwää wireästi. Minä aloin miettiä keinoa, kääntäakseni puhettamme vähemmän wakaijiin asioihin, kun ukko yhti äkkiä kysäisi: „minkälainen ilma teidän mielestänne nyt on? Wieläkö tuuli oli Pohjasesä taloon tultuanne?”

— „Ilma tuntuu jotenkin kolkolta, ja tuuli on Pohjasesä, waan en kumminkaan luule siitä toki hallaa tulewan,” lausui ukolle.

— „Jospa se niin olisi!” sanoi hän ja huokasi raskaasti.

— „Onko teillä paljo lapsia?” kysyin taas.

— „Meljä poikaa elosja,” kuului wastaus.

— „Koko poikanne owat kaikki naineet?”

— „Kolme on nainutta, yksi on wielä naimatoin.”

— „Missä he nyt owat?”

— „Wäki on erästä isoa uudispeltoa muokkaamassa kofhta tulewalle rukiin-kylwölle walmiiksi; toiset siellä ojaawat, toiset hajoittawat ojamutia ja huonoimmat polttelewat fantoja ja juurikoita pois pellolta.”

— „Tulewatko he kotia yöksi?”

— „Tulewat; he meniwät eilen ja tulewat tänä iltana.“

— „Sielläkö ovat poikainne waimotkin, koska ei niitä näy kotona?“

— „Siellä ovat waimot ja wanhimmat heidän lapsistansa.“

— „Teillä on omasta warasta rieki tyhöwäfi.“

— „On.“

— „Oma wäkiö on raatanut uudispellon?“

— „Oma; he ovat siellä olleet kynsi kansi koko kesän, paitsi niithu aikana.“

Olijin pitkittänyt puhetta ufon kanssa enemmänkin aikaa, waan hän oli niin harwapuheinen, ett'ei se menestynyt. Hän oli niin haaweksiwan näköinen, ikäänkun häntä olisi rasittanut joku salainen waiwa ja huoli; siitä kai se tuli, ett'ei hän ruwennut mihinkään pitempiin keskusteluihin, wastasi waan kysymyksiini niin lyhyesti kuin taisi ja niin teki aina turhaksi minun puheisille pyrkimiseni.

— „Te olette tainneet elämäsänne kokea monta kowaa tässä talosja?“ lausuiin wiimein taas kysyvästi ufolle, ikäänkuin undestansa hakien puhetta.

— „Du monta kowaa koettu, mutta, „waikka kokee, cipä hylkää Herra!“ lausui ukko wakawasti, josta kuului että hän on lutenut taikka kuullut jollinkin Runeberg'in „Saarijärwen Paawon.“

— „Mistä te sen lauseen olette kuulleet?“ kysyin häneltä hätäisesti.

— „Nuorin poikani, Matti, hakee, waikka maanraosta, käsiinjä kaitenlaisia kirjoja; hän jouto-aikoinansa lukee niitä minulle huwiksi, minä kun olen sokea, enkä sentähden woi itse lukea. Hän on paljon niidenkin lukemisella minua huwittanut, mutta kaikkien enimmäen hän on lohduttanut

murheellista sieluaani Jumalan sanalla. — Matti on minun silmäni; Jumala olkoon kiitetty! kun minulla on toki vielä korvat itselläni.”

— „Doko kauan olette olleet näkemätöinnä?”

— „Toistakymmentä vuotta.”

— „Kuinka meni nähtyne?”

— „Olin terwashakkuusja, siellä poukasti lastu silmäni, joukatähden silmäni tulivat niin tikeiksi, että wihdoin meni näkö kumpaijestakin.

— „Lapsenne rakastawat teitä?”

— „Niin; lapseni rakastawat kaikki minua ja minä rakastan heitä.”

— „Minun mielestäni ei olisi teillä syytä olla noin surumielinen, koska teidän ympärillänne on onnellinen perhe, jotka toinen toistansa rakastawat,” sanoin silloin ukolle.

— „Niin; onnellisia — tosiaankin onnellisia olemme siinä suhteessa, että koemme kaikki yhdessä kärsiä ja että rakastamme toinen toistamme; mutta perheen isänä on minulla kumminkin syytä suruuni. Useita katoruusia on ollut peräkkäin, joiden seurauksena on ollut pitkä petäjäleiwän jakson olo perheeni pöydällä, krumulle on jouduttu welkoihin ja niitä nyt tahdotaan pois, weroja ei ole jaksettu omista waroista maksaa, on tähtynyt ottaa lainaa, ja Tinkilän Erkki hakee parast' aikaa meiltä saamisiansa. Raikkia näitä poistaaksemme on koettu tehdä työtä ja ponnistella woinia, minkä on woitu, ja toivo on ollut hyvä, sillä rehoittawat kaswit owat antaneet siihen syytä. Mutta nyt on jälleen ilma kolko ja tuuli Pohjasessa, ja minä pelkään että halla taas tulee meille wieraaksi, ja, jos niin käypi, niin silloin on kaikki toivo mennyt! Silloin Tinkilän Erkkii wisisti ottaa saamisensa ryöstön kautta ulos, ja kun vielä mence eläimet, joiden turwiin on aikaan tultu

näinä kowina aikoina, niin silloin on loppu käsissä. Hyvä vieras! Eiwätkö nämät, kaikki yhtenä, anna perheen isälle syhtä ollakseen surumielisenä ja harmapuheisena, jos kohta-kin on sanottu: „älkäät surjo huomisesta päivästä,“ ja: waikka kofee, eipä hylkää Herraa?“ Näin puhkesi ukko puhumaan.

Minä aloin jo laatia jotain lohdutuksen sanaa tuolle paljon kärsineelle ja kokeneelle ukolle, kun juuri samassa alkoi kuulua pihalta puheen-pälinää, ja silmättyäni ulos affunasta, huomasin että työmäki nyt juuri tuli työstä. Tarvastaakseni ja huomatakseni oikein talonwäen keskinäistä suhdetta — warjinkin ukon ja muun wäen wäliä — ja tutustuakseni heidän luonteeseensa, wetähsin ukon tyköä erilleni, wähän pimeään nurkkaan, josta woi nähdä ja kuulla kaikki. „Papp=pa=pa,“ panivat työ=asetten warret porstuaassa, kun wäki niitä kärsistänsä heitteli, ja samassa tulivat he iloiisen ja raittiin näköisinä tupaan. Ennen heidän tupaan=tuloansa ajattelin: „saapa nähdä minfälainen tuon ukon silmä, tuo hänen niin rakas Mattinsa on? Onko hänellä sitä rakkautta ukkoon, mikä ukolla häneen?“

Pian kääntyihin huomioni erään — noin arwiolta seitsemäntoista vuoden wanhan — nuorukaisen puoleen: hän oli wartewa, solakka, walkeatukkainen, siniilmäinen ja kaikinpuolin miellyttävän näköinen. „Tuohan se lieneekin ukon nuorin poika, Matti,“ ajattelin itsekseni.

Hän riisui kilveesti muraiset ja nokiset päällhswaatteet pois päältänsä ja riensi sitten isänsä tykö, tarttui innoikkaasti häntä kaulaan, siljoitteli kofean kuihtuneita kaswoja ja harmaita hapeneita, ja sanoi: „onko teillä, isä, ollut täällä kotonona ikäwä, kun me olemme wiipyneet kaffi päiwää poisja kotoa? Voi kun se on paha, kun ette te näe lukea, sitten olisi teillä paljon hupaisempi.“ — Ennenkun ukko oli ennät-

tänyt mitään vastata, oli nuorukainen heittänyt isänsä laulasta irti, mennyt takan tykö ja ottanut päreeseen walkean; sitten hän meni päällyswaatteensa tykö, otti sen pomilaffarista ison tufon papereita, joiden kaikkien kanssa hän palasi isänsä rinnalle penkille istumaan ja sanoi hänelle: „taas minä olen saanut uutta lukemista, ja näissä on yksi runo niin mieluinen mielestäni, luultavasti sentähden kun se koskee meihin niin paljon; sen nimi on: „Talonpojan salonki“ Sen lausuu nyt heti tässä teille; se kuuluu näin:

„Kun tulee aamu maanantain,
Ma, kontin selkään siwaltain,
Taas lähden torpeen koettamaan:
Perheelle leipää hauffimaan.

Kun siellä päivän ottelen
Känfs' kiviin ja kantojen,
Niin sieltä lähden lewolle
Ja tulen metsäpirtille.

Ma rupeen siellä ruoalle:
Karheelle sekaleiwälle;
Ja lasten sitten lewolle,
Pehmeelle pehkuwusteelle.

Mun soitanton' on lintujen
Wiferrys, humu honkien;
Mun juoman' wesi lähtehen,
Toihinka tytyy sydämen'.

Se salonkini armas on,
Ei' ole yöni lewoton:
Muut' iloa en kaipaa, en
Min' asti aamuun armaasen.

Kun sitten kato kohtaapi
 Ja halla pellot polttaapi,
 Niin sydän silloin pakahdu,
 Kun tyhjäs' jääpi perheen suu.

Muut säädyt täyden aina saa,
 Mä sen, min milloinkin suo maa;
 Waan täysi multa waaditaan,
 Jos kohta kadon lowan saan.

Nuorukaisen noita wärshjä lausuesja, tarkastelin wanhuksen kasvoja: ne wawahtelivat ehtimiseen ja walotomat silmät muljahtelivat ikäänkuin olisivat tahtoneet puristaa hynneleitä, mutta lieneekö hynnelten lähteet kuuwanut sama, joka niistä waloufin oli häikäisnyt; sillä hynneleitä ei näkynyt.

Wainittu runoelma olikin sitä laatua, ett'ei se juinkaan lohduttanut ukon hetkellistä sijällistä surua, päinwastoin toi sen nudestaan ukon sieluum tähdessä walossa. Waan nuorukainen ei sitä ähynnyt waroa innoissaan, sillä hänkin tunsi sen, kuinka sywästi runoelma koski heidän olojaansa.

— „Mikä kirja se on, jossa se on räntätty?“ kysyi ukko pojaltansa.

— „Se on painettu Dulun Wiikko=Sanomisja,“ wastasi poika.

— „Mistä sinä sen olet lainanut?“ kysyi taas ukko.

— „Minä juosta kapasin hönseutuma kylässä ja sain Mattilan Heikiltä lainata koko vuosikerran mainituita sanomia,“ wastasi poika innoikkaasti.

— „Kuka sen laulun on tehnyt?“ kysyi ukko.

— „En minä tiedä,“ sanoi poika.

— „Lienee hänen tehnyt kuka lieneekin, mutta sen minä tiedän, että hänellä on ollut elämän kokemusta. Hän on

tunteensa osannut kirjoittaa paperille hyvässä järjestyksessä meidänkin nähtäväksi; minä tunnen myös samanlaista, waan ne pöyhvät täällä sydämesäni yksinkertaisina tunteina." Sen lausuttuaan ukko näytti waipuvan sywiin mietteisiin.

Sillä wälin muu wäki tepasteli mikä mitäkin: mikä riisui märkiä waatteitansa ja laittoi niitä kuivamaan, mikä purki konteista pois rasioita, juolafopsia j. n. e., ja laittoi niitä järjestykseen; waimot taas, ensin riisuttuaan, ottivat kufin pienokaisensa ja antoivat niille luonnollista ruokaansa.

— „Minkälaiselta ilma tuntuu?“ kysäisi viimein ukko, ikäänkuin unesta heräten, Matti pojaltaan.

— „Dupa se jotenkin kolkkoa ja tuuli oli pimeään asti Pohjasessa, waan sitten se tihnyti aiwan tihneksi ja luoteelta näkyy toki nousewan paksu musta pilwi,“ wastasi Matti.

— „Jääksi jänkä on merellä, Syhyksi lonka luotehella,“ sanoi ukko siihen.

— „Mitä, isä, luuletteko pakkasen tulewan?“ kysyi poika wuorostansa.

— „Minä pelkään,“ sanoi wanhus, ja huokasi raskaasti.

— „Ei siellä toki tule halla,“ sanoi poika.

— „Jospa se niin olisi!“ toivoi ukko epäilevästi; sitten hän näytti taas waipuvan sywiin ajatuksiin. „Soko kuokkamaat tulivat walmiiksi ojitetuiksi ja muutoin siivo-
tuiksi?“ jatkoi hän wähän ajan päästä.

— „Jo,“ sanoi eräs ukon naineista pojista, „ei ne ole enään muuta kuin sementtä wailia.“

— „Dupa meillä taas, isä, kaimie, aiwan uusi wainio sementtä odottamassa,“ sanoi toinen.

— „Mitenkä menneekesäiset kuokkamaat ja muutkin pellot näyttävät joutuneilta?“ kysyi ukko.

— „Kuokkamaat ja muutkin pellot ovat niin joutuneet, että parin viikon perästä ovat kaikki leikattavia; kasvit ovat vahvat ja tähtäpäät niin täysinäiset ja raskaat, että ne riippuvat melkein maassa asti. Kun ne säilyisivät vielä pari viikkoa hallalta, niin saisi silloin kaiketi kruunukin västinsä ja Tinkilän Erkki saamisensa ja silloin katoaisi petäjäleipä pöydästä, isä saisi silloin selvää leipää ja sitten mekin otamme „aviiisit,“ ehätti siihen Matti sanomaan, joka lopulla puhettansa oli mennyt isänjä tykö, tarttunut hänen kaulaansa ja puheen lopetettuaan nyt innokkaasti siljoitteli hänen harmaata tukkaansa.

— „Jos waan niin käypi, kun olet toivonut, niin saat ottaa waikka kahdet aviiisit,“ sanoi ukko Matille, ja toki hymhillä tuolle wiattomalle pojalle, joka häntä niin wiipittömällä lapsen rakkaudella rakasti ja kunnioitti. Mutta pian kadotti ukko taas tuon hetkeksi saadun lohdutuksensa ja maipui entiseen hunkkämielisyhteeseen, josta selvästi oli nähtävä, ett'eivät hetken ilot ja lohdutukset woineet karvoittaa hänen sydämestänsä sitä pelkoa ja painoa, jonka elämän koulu oli sinne istuttanut. Kun hän oli hetken aikaa istunut siinä haaweksiwaisessa ja unipimielisessä asemassa, wirtakasti hän taas: „mutta jos waan nyt tulee halla, millä sitten kylvetään ja mitä syödään?“

— „Me leikkasimme joutuneemmista paikoista — pelosta jos halla tulisi — ja niin on meillä siemen warattuna, waikka ette te, isä, käskeneetkään meidän leikata. Jos lienemme tehneet wäärin,“ sanoi siihen eräs ukon naineista pojista.

— „Te olette tehneet toimellisesti, waikka en huomannut teitä siitä muistuttaa, kun lähditte uudispellolle työhön, sillä ilma oli silloin kaunis. Jumalan olkoon kiitos! kun siementään on toki tallella,“ lausui ukko.

Talonväki nyt viimein huomasi wieraan eikä silloin enää puhetta puuttunut. He olivat hyvin uteliaita ja tietohaluksia tietämään sekä kunnallisia että waltiollisia kuulumisia, warsinkin Matti, joka koko puheemme ajan istui wiersensä ja näytti ikäänkuin mielewän jokaisen sanan. He tekivät usein tarfkoja ja asiaan kuuluvia kysymyksiä puheemme ajalla, eiwätkä nähneet olewan ollenkaan semmoisia ihmisiä, jotka olisivat sokeassa omasaraffaudessaan heti häpeemättömästi walheeksi ajaneet asiat, jos heille jotakin semmoistakin puhui, jota he eiwät ennen olleet kuulleet ja käsittäneet — ei, waan he näkivät todella koettawan käsittää asiain todellista laitaa. Selvästi huomasin, ett'ei itse ukko, eikä hänen wanhimmat poikansakaan olleet lukemisen kautta saaneet minkäänlaista oppia; nuoremmissa pojassa, Mattissa, oli wasta lukuhalu puhjennut tositarpeeksi. Mutta kaikissa muissakin oli silminnähtävästi kaipaawa henki, joka haki tyhdytystä.

Puheen loputtua rupesti talonväki niukalle illalliselensä ja minulle oli kamariin laitettu illallinen erilleen, waikka olin aiwan wennon-wieras; niin wieras-waraisia he köyhyydesjäänkin olivat! Waikka käwi säälikseni, en kuitenkaan hennonut kieltää heidän hywää tahtoaan, waan menin illalliselle. Syömisen jälkeen näkyi uupumus ja wäsymys walloittawan kaikki; päivän waiwat ja ponnistukset rupestiwaatimaan palkintoa kadotetuista woimista; kaikki wäki rupesti hankkimaan itseänsä lewolle, ja minulle tehtiin wuode tupaan, johon minä toimitettiin maata. Pian olivat kaikki unen wirwoittawassa helmassa, joka on niin suotuisa waiwoista wäsymykselle raajoille, ja muuta ei kuulunut kuin nukkuneiden forjaamiset ja rasfaat hengitykset, ja taulultansa mustuneen wanhan seinäkellon yksitoikkoinen naksumus. Minulla on se paha wika, etten saa unta oudoissa paikoissa ja

oudoilla vuoteilla; niin kävi nytkin. Waikka kuinka olisin koettanut herutella, unta waan ei tullut. Talonväen luonne ja heidän elämäntapojensa pyörivät waan kokonaisena kuvana-mielesfäni: jos heillä olisi ollut nuoruudesta pitäin hyödyllistä lukemista, olisikohan heidän asemansa juuri tällainen? Matti oli jattumalta saanut hyödyllistä lukemista, se oli vaikuttanut; siemen oli sirahthanut hywään maahan ja siellä itänyt ja orastanut, mutta toinen kysymys oli se: kohtaako tuotakin kaunista orasta turmelus — halla? Pitääkö hänen heränneen lukuhalunsa waipumaan ja nujertumaan — kiihtumaan ja kuolemaan sen niukan elämän tarvetten alle, jonka tavallista hallalle arempi talonsa heille tarjosi? Jos nyt taas tulee halla ja korjaa yhdellä iskulla pois kaikki nuot monivuotisten waiwain ja ponnistusten hedelmät, joita niin halulla oli toivottu, huolimatta waiwoista, wastoinkäymisistä ja alati nurkuvasta nälästä; woi, woi! Mattikaan ei saisi silloin „awijesansa,“ hänen kaipaama henkensä jäisi kitumaan ja koko perheen nälkä tulisi silloin yhä ankarammaksi welkojaksi; kukatiesi yhtä hätäiseksi kuin Tiukkilän Erkki; kukatiesi he waipuisivat epätoivoon.

Jos heillä kumminkin olisi ollut aikansa enemmän oppia ja tietoa; olisiwathan woineet saada lainaa, raiwatakseen niin likellä wiljelyksiä olewan suon, joka niin usein tuotti hallan ja tyhjäksi teki heidän parhaatkin toiwonsa ja ponnistuksensa. Jos he tuntisivat kylwöheinäin wiljelyksen, eivätköhän he olisi kääntäneet waanwiljelystään siihen suuntaan, niin epäwarmalla tilalla kuin heillä oli, ja olisikohan heidän kohtalonsa silloin noin kun ne nyt owat? Jos, jos ja kukatiesi, oliwat kaikkein ajatusteni johtona, ja noiden johtamat ajatukset ja kuwittelemiset pyörivät alati päässäni, ja unta ei tullut; niin raskaasti painoi mieltäni kansalais-teni sekä henkinen että aineellinen toimeentulo. Eipä aino-

astaan sen talonväen, waan koko kansamme tila astui tähdessä haamusjaan, yhii yöllä walwoesjani, filmäini eteen. Olin talonväessä huomaawinani koko kansamme kuwan, sen kärsimiset ja taistelut. Olin huomaawinani ukon pojisja koko suomalaisuuden sitkeyden ja kestäväisyyden, kun he olivat niin uskomattomia, ett'ei halla suinkaan nyt tule, ja näyttiwät niin lewollisilta ja yhtäkaikkisilta koko asian suhteeseen, niinkuin se olisi waan tawallista. Niinoastaan ukko nähti ojaawan pahaa pelätä, sillä häntä ajan koulu jo oli kylläksen saanut pehmittää. Tuntuipa mielestäni, että hallan, olisi pitänyt heltyä jääliwämmäksi kansaamme ja tuota nukkuaa ukkoa kohtaen, jotka jo niin paljon olivat saaneet kärsiä hänen liika tiheistä kähneistänsä wieraisilla. Noita kaikkia mietin niin kauan kun ajatukseni käiwät sekawiksi ja hajanaisiksi, ja viimeinkin waiwui unen helmaan.

Kun unet ihmisellä tahtowat olla aina semmoisia, minä kalaisia ajatukset owat walwoisja olleet, niin minunkin uneni tuliwat ajatusteni kaltaisiksi. Minä olin olewinani käwelemässä ulkona yöllä elokuun puoliwälissä. Taitwas oli niin kirkas ja selkeä. Kehewät kaswut seisoiwat suorana ja hiljaisja, ikäänkun odottaen jotain tulewaksi, ja suuret kyyhnelpisarat tippuuiwat heidän korsiansja myöden maahan; he olivat niin hiljaa, etteiwät tohtineet hengittäääkään, ja näyttiwät pelkääwän jotain. Silloin kaukaa Pohjaisesta, tunturien takaa rupeesi näkymään kuun lempeä tähjinäinen muoto; loin katseeni siune päin. Silloin huomasiin minä että kuun kansja yhtämätkaa matkusti korpikuusen pituinen äijä, niin walkea kuin lumipurku. Hänen päällänsä oli jäinen takki, jonka hiat ja palteet olivat koristetut jääkhynttilöillä. Hänellä oli kauhean paksu parta ja niin pitkä, että se ulottui polwiin asti; parta ja filmäripseet olivat kammistetut monen kaltaisilla jäähelmillä ja puikulloilla, jotka kuun walosja näytti-

wät mouen wärifiltä; jamoin oli foristettu hänen mekseen maatawetävä tuffansa. Hänen käjisjansa oli kauhean suuret hysjet kintaat ja jaloisjansa jäiset kengät; päässä oli hänellä jäästä tehty lakki, niin suuri kuin muuripata. Kun he kulkiwat yhtämättä, kuulin minä heidän keskustelewan keskenänsä: „älä lähde nyt minun kansani matkaamaan,“ janoi kuu kumppanilleen, „sinä teet nyt paljon pahaa käynnilläsi, minun kansani, ihmislapsille tuolla maanpäällä; he eiwät soiji sinun nyt tulewan; he tuntewat sinun entisistä käynneistäsi; he kutsuwat sinun hallakksi.“

— „Tuo hyinen ukko on siis halla; minäpä katson häntä oikeen tarffaan,“ ajattelin minä ja kylmä wäre käwi koko ruumiini läpitse.

— „Wähän minä heidän wahingoistaan huolin, minä teen mitä on tehtävää, huolimatta kenenkään neuvoista ja waroituksista. Minä olen pohjatuulen nuorin poika ja nyt on juuri se aika, jolloin minä tulen; elää minäki tarvitse,“ lausui halla huseästi.

— „Sae elatuskesi pohjan=ualta, jäämerestä, tunturien harjoilta, mutta älä ihmisajunnoista, joissa sinä tuotat niin paljon turmiota, ja heitä matkasi sinne sopiwampaan aikaan, jolloin ei ole wieraisilla olostasi niin paljon haittaa; silloin saat kylläkesi työtä, saat sulkea lainehtiwat meret ja järwet sylihesi ja kouristaa wirtojen ja koskien kowat kuohtu liikkumattomiksi ja jäätää newat ja suot, maat ja puut yhdeksi jääkhyntilöiksi; jääpä työtä: heitä tämä retkesi tekemättä,“ pyhyi taas tuo lempeä kuu.

— „Kaitki ne edut ja työt, joita olet luetellut, owat wanhimman weljeni työtä ja siis kuuluwat hänen vaikutusalaansa; hänen nimensä on pakkane ja hän kyllä tietää mitä hänellä on tehtävää kun hänen aikansa tulee. Minä tulen edellä, hän tulee perässä ja aina minun käyntini tar-

witaan ensin, ennen kun hänen työnsä voivat menestyä, ja nyt minä olen ensimmäisellä matkallani tänä syksynä ja sitä ei estä mitään," sanoi halla uhkamielisesti, ja pudisti ja huuhtoi hyistä leweätä taffiansa niin rajusti, että juuri parvi kuuraa leyhähti siitä ilmaan ja laskeusi maanpinnalle, josta kylmä huhahus tuntui minullekin. Minun teki mieleni huntuu hallalle: älä tule tänne saattamaan kurjuutta meille, mutta samassa huomasi, että hän on niin itsestä laatia, ett'ei häntä käy esteleminen. Nyt halla juuri tuli sen talon tiluksille, jossa ma yötä olin. — „Älä tule turmelemaan tämän talon kylwöjä," karjasi minä hänelle: „Matti ei saa awiiseja ja wanhan, sokean, waiwan nähneen ukon täytyy syödä vielä petäjäleipää, Ormuu ja Tinkilän Erkki tahtowat welkanja ja koko perheelle tulee surkea kurjuus," mutta halla ei tuosta minun hädästani piitannut mitään, tuli waan talon tiluksille, heilutti rajusti jäistä taffiansa, laskeusi sitte ikääskuin juullensa ilmasja wainioin yli ja henkäsi siinä niin suurella waimalla, että se tuntui joka paikkaan. Kaikki kaswit seisoa sojottiwat suorana ja kankaana ja heisjä rippuwat kastepeijarat muuttuivat jäähelmeiksi, kauhea sumu ja härmä tähtti ilman ja maan, ja harmaa kuura alkoi peittää maan. „Woi hyvä Jumala," äyhkäsi minä unisjani hätähyisjäni, niin isosti, että heräsi siitä omasta äänestäni. Uneni oli minuun tehnyt sen waiikutuksen, että koko ruumiini wapii ja wärii siitä kauhusta, jonka ma näin, enkä woinut isoon aikaan itseäni liikuttaa. Koko talon wäki nukkui vielä raskaasti, waiwoisensa wäijyneenä. Aurinko oli juuri nousnut. Minua kowin waiwasi uneni näkö ja ajattelin: olisikohan ukon awistus käynyt toteen? Kahdenlainen syhy pakoitti minun noustamaan ylös: aurinko on nyt jo nousnut ja siis näkee jo läheteä taipaleelle, ensin tarkastettuani miten tuolla ulkona asiat

omat, pu'in siis päälleni ja lähdin ulos. Heti kartanolle astuttuani, huomasiin että siinä oli wahvasti kuuraa; se näkö teki niin kipeää sydämelleni että maailma musteni silmissäni, sillä olimpa itseni monta kertaa saanut tuta hal- lan waiikutuksia. Halla olikin ollut yöllä niin kova, että se saattoi ulottua minunki kotiini, koko pitäjääsen — läänin, ehkäpä koko — Suomeen; mutta ei omani eikä kenenkään muiden kohtalo minua niin huolettanut kuin yötaloui, ja surumielin kävelin likimäisille ohra- ja perunapelloille; koet- telin niiden päitä ja warfia, ne olivat jäässä niin että poikki menivät sujuttaessa; palasin niiden kanssa kartanolle. Kun ma siihen pääsin, kuulin tuwan oven käyhvän; seisahdin siis odottamaan ketä sieltä tulisi. Silloin näin omituisen näön: sokea ukko, waatetettuna, tuli tuwasta porstuaan ja siitä kartanolle. Keskele kartanoa päästyhänsä khyristyi hän maahan ja koetteli siinä jäätyynyttä ruohoa. Niinkuin olisi saanut käärmeen piston, hyppäsi hän siitä ylös ja hundahiti: „Herra Jumala! kaikki on mennyt.“ Sitte hän lähti kähdä — horjumaan portaita kohden, joille ei hänellä ollut woi- maa nousta muuten kuin nelinkontan. Seinän tytö pääs- tyhänsä kompuroitji hän seisalleen ja alkoi seiniä myöden hii- piä tupaan; minä seurasi hänen tietämättänsä jälessä. Kaikki wäki nukkui sikeässä unessa. Tuwan keskilattialle päästyhään sanoi ukko sydäntä särkewällä äänellä: nousekaa ylös; älkääkä maatka unta näin rauhallista: wihollisemme on taas tullut ja häwittänyt kaikki; kaikki on mennyt, kaikki on kadotettu: tytöt, waiwat, hiki, wäki, toivo; kaikki, kaikki on mennyt.“ Ei ukkosen salahman istu olisi enempää wai- kuttanut huoneessa olijoihin, kuin tuon wanhan, sokean ja paljon kokeneen perheen isän sydäntä särkewä aamuterwehdys. Kaikki kappashtiwat nuoteiltansa ylös ja pukivat kiireesti päällensä; lapsetki heräsivät siitä melusta. Heistä ei yksi-

kään mennyt ulos katsomaan, sillä ufon sanat olivat heille kylläkki, waan he istuivat alakuloisina ympäri huonetta.

— „Mitä nyt syöddään?“ sanoi eräs ufon vanhemmista pojista huoaten.

— Syöminen syömissäki, waan entäs kruunun räs- tit? muistutti siihen toinen,

— „Entäs Tiukilän Erkki?“ jäisti kolmas.

— „Woi, woi! minä en saakkaan awiiseja,“ päiwit- teli Matti.

— „Leipää, leipää! meillä on nälkä,“ huusivat lap- set ja kämpivät ufon syliin.

— „Hyvä Jumala noita wiattomia raukkoja! Mitä heki vielä saanevat kärkeä?“ sanoi ukko säälien lapsia ja hänen kaswonja wärähtelivät ja aaltoilivat suonenedon tapaisesti.

— „Jumala on meidän hyljännyt,“ sanoi wanha mummo, tuskin kuultawasti.

— „Niin! Jumala on meidän hyljännyt; kaikki saa heittää siihen,“ sanoi ukko epätoivossaan.

— „Waikka kofee, eipä hylkää Herra,“ ehätti Matti siihen sanomaan. „Ettepä te, isä ja äiti, taas muistakaan Saarijärwen Paawoa; eipä hänkään langennut epätoivoon, waikka kyllä kofi. Dupa taas toki termakia! koetetaan vielä ponnistella; kyllä minä koen olla awiiseitta!“

— „Sinulla on, lapseni, luja mielenlaatu,“ sanoi ukko ja hymyili surullisesti.

Kun minun tarkoitukseni oli matkustaa, hankin minä itseäni lähtöön. Sydämelliset jäähyväiset otettuani perheeltä, sanoin minä Matille, häntä hywästi jätellesäni, ett'ei hän- nen tarvitse olla „awiiseitta,“ kun waan nimittää mitä hän mielummin haluttaa, sillä minä tilaan ne hänelle ja hä- nellä ei ole muuta tekemistä kuin että noutaa ne aina

pappilastaan. Matti tuosta niin ilostui, että hän hyppeli ja hykersi käsiänsä ja tarjousi heti minua saattamaan. Hänellä ei ollut aineellisia varoja awiisein saamiseksi, waan hän antoi mitä hänellä oli: nuoruutensa — woinia. Matista näytti nyt kaikki niin waloisalta ja lupaawalta, niinkuin ei ikinä olisi hallaa ollut, ja hän määräsi awiiseiksenja Dulun Wiikko Sanomat, joihin hän jo oli perehtynyt. Lähdimme siis matkaan. Opas oli hywin tarpeesen, sillä sydänmaan polut olivat hywin selawia ja esiyttäviä. Hän lähti kanssani aina parin neljänneksen päähän. Koko taipaleen kuljimme hywin warkalleen, sillä puhetta oli paljon. Puhelin hänelle waltiotalouden perustuksista, keinollisen heidän wiljeltyksen hyödyistä ja kehoitin heitä hakemaan krunnulta lainaa likellä taloansa olewan, hallaa tuottawan suon wiljelemiseen, johon annoin hänelle yleisiä neuvoja ja wiittauksia; hän näytti ikäänkuin mielewän jokaisen sanan niistä kyllä waiillaisista tiedoista, joita woin hänelle antaa. Kun matkan pää tuli Matille, istuimme wielä kauan mätträällä ja puhelimme. Sydämellisesti wielä kättä puristaen, erkaujimme me ja Matti lähti kotiansa päin; hän ei näyttänyt koko matkalla ollenkaan huomanneen, että maa oli wielä wahwassa kuurassa, ja että matalimmat wesipaikat olivat jäässä ja rapatot roudassa; niin kauan kun näin, katsoin hänen peräänsä. „Jos, jos“ ja „kukatieji,“ pyörivät silloin mielesjäni, ja lähdin yksin jatkamaan matkaani.

Kun tulin kyläisiin kyliin, pian tuli selwille, ett'ei halla ollutkaan rajoittunut ainoastaan yötalooni, waan kaikkialla nähyivät kaswit olewan lupalla-korwin, perunain warret olivat aiwan mnstaua ja rutistuneet maata myöden, ja imelä haju täyhti ilman. Pian alkoi myös kuulua, että usea maakunta oli saanut kofea yhtä ja samaa. Waikka kohtaki tunsiin, että paljon, paljon ihmisiä olt joutunut tuon kowan wie-

raan käynnistä paljon kärkevämpään, niin oli kumminki tuon hötälöni kohtalo elävänä kuvana filmieni edessä, Matti-neusa, jolle minä jo samalla reissullani tilasin Dulun Wiik-ko-Sanomia; ostin ja lähetin hänelle myös useita hyödyllisiä kirjoja. Tuo kuva ei lähtenyt koskaan pois mielestäni; päätin sen jolloinkin tyhätä paperille — joka aikomus wiipyi kauan aikaa totematta — jolle tuli nimi — „Hallaa-muna.“

Edellisestä tapauksesta oli kulunut liki kymmenen vuotta: Eräänä jhyksuun iltana astui pitkänsolakka mies kamariini. Hyväniillan sanottuansa, astui hän tervehtimään minua, jota tehdesjään sanoi: „ette taida minua enää tutak-kaan.“ Wieras näytti minusta semmoiselta että hänen oli-jin jolloinkin ennenki nähnyt, mutta en ollut muistaa kuka ja missä. Toin muistiani pinnistettyäni huomasin äkkiä että ka ukon Mattihan se on! Uusi sydämellinen kädenpu-ristus seurasi tuota tuttavuutta. Minä kehoitin Ma-tin istumaan ja panemaan piippuun. Matti sanoi olleensa täälläpäin kulusa asiainsa tähden ja ei saattaneensa olla käymättä minua tervehtimässä, waikka wähän wääräki tuli. Matti sai ruweta kotiasiointaan kertomaan: hän oli saanut laittamani Dulun Wiikko Sanomat ja kirjat. Sattumalta oli hän tawannut Uusi Suomettaren, jonka hän heti tilasi. Molemmat ovat siitä asti häntä uskollisesti seuranneet. Hänen kirjastossaan on nyt jo useampia kymmeniä niteitä, jota hän vuosittain lisää, warainsa mukaan. He ovat hake-neet ja saaneet kruunulta lainaa, likellä taloa olewan suon wiljelemiseen, joka on nyt ihanana heinämaana, ja muuten he ovat ruwenneet kylvöheinän wiljelemiseen, jonka tähden

tarjaa on kahtawertaa enempi. Tilukset ovat tulleet lujem-
 miiksi, ett'ei halla nyt pane useammasti kun muuallakaan.
 Ukko elää vielä ja hoitelee lapsia; hänen ei tarvitse enään
 syödä petäjäleipää. Kun sanomalehdet tulewat, pitää hänen
 saada joka numero kuulla; samoin muutkin uudet kirjat.
 Matti ja kolme wanhimman welsjen lasta ovat kuolleet. He
 asuwat yhdessä kaikin ja tekewät työtä yksimielisesti, ukon
 ohjauksessa, jolle kaikki ovat kuuliaiset. Ukko muka muistelee
 usein minua, ja pitää heillä käyntiäni Jumalan sallimana!
 Samaa mieltä on muka Matti itsekin. Hän on nainut ja
 hänellä on kolme lasta. Vuosi takaperin walitsiwat kunta-
 laisensa hänen kunnallislautakunnan esimieheksi, jota wirkaa
 hän on sitte hoitanut, ja, jonka asioilla hän nytkin on. Kun
 hän on itsekin lukemisen kautta saanut niin paljon hyötyä,
 niin on hän toimittanut muillekin lukemista siten, että on
 perustanut kuntaansa lainakirjaston.

Mökin Maiju.

Hohjaunmaa on melkein yhtä tasankoa, jonka halki juoksee monta mahtavaa ja väkewää virtaa. Nuot wirrat saawat alkunsa enemmiten maanselänteiltä, mutta jonkun alkulähteet ovat aina maanselänteen toisellakin puolen. Sieltä he sitten melkein yhtäsuuntaisesti, wesirikkaana, uljaana ja wallattomana, wirtaawat, ja usein jyrkkien pu-
tosten ja kannasten ylitse hyppien ohjaawat kulkunsa Pohjanlahteen. Nuot wirrat ovat usein suurena apuna huonoille kulkuneuvoille Pohjanmaalla, sillä niitä myöden lasjetaan ylimaasta kesäaikana paljon pölkkyjä, hirvilauttoja ja summattomasti terwoja. Päätä huimaa oudon rannalta katsojan, kun nuot terwojen lastijat pitillä wenheil-
länjä tulla kiitävät kosken kowia kuohuja alas. Nuot rohkeat lastijat peittäywät wäliin kostien kowiin kuohuihin katsojan silmistä ja kauhistuksella hundahtaa hän, että nyt he meniwät Wellamon utuhelmoihin itipäiwiksi. Hän kokee pinnistää näköaistiansa, kessiäkseen, eikö heidän jäännöksiäänkään nähyisi jossain weden pinnalla uiskentelewaksi ja —
kah kummaa! tuoltahan he keikahtivat aiwan eheöinä, kaikin terweenä ja eläwinä näköisälle, ja mikä wielä kummempi: heidän wenheensä ja lastinsakin owat aiwan eheöinä, ja pit-
tittäen tuota hurjaa wauhtia, seisoo perimies wenheen pe-

väsä, ohjaten pitkällä melallansa wenheen kulkua, ja niin tiitävät he nuolen nopeudella yhä eteenpäin.

Näiden wirtojen warret owat enimmiten wiljeltykselle kelpaawaa maata, jonkatähden kylät ja pitäjät owat noiden jokien warvilla; wirtojen välillä olewilla, yhtäsuuntaa wirtojen kanssa juoksewilla mataloilla maanjelänteillä olewat maat owat melkein aiwan ajumattomia. Komeat ja uhkeat owat useinkin kylät ja talot noiden wirtojen warrella ja komeat owat myös nuot awarat wiljamaat, joita useinkin on niin laajalta yhteen tekoon kuin silmä fantaa. Komea on myös käwellä kesaaikana noita wirtojen warjia, siwu uhkeiden talojen, jotka kahtapuolta seisowat liki toijiansa, ja halki hywästi järjestettyjen wiljawainioiden, joissa peltojen ojat suurina ja suorina risteilewät pitkin ja poikki wainioiden, jakeu siten suuret alat säännöllisiin peltosarkeihin, joissa wuorollansa kauniisti kaswawa laiho yleänä rehoittaa ja lainehtii.

Waan näkeypi tässä joskus toijiaakin näköjä. Kun syys-talwi sattuu olemaan vähäluminen, ja jos pakkaset owat silloin kovat, jäätywät jäät alinna noin kolmea jalkaa wahwoiksi. Jos vielä sattuu talwen pitkään satamaan paljon lunta ja kesän tulo myöhästymään, niin useinkin silloin tulee iso tulwa. Pohjolan pitkät päiwät sulattawat silloin katkeamatta lunta ja weji paisuu useinkin sanomattoman nopeasti ja murtaa nuot wahwat jäät liikkeelle, ensinää koskista, jotka sitten paljon weden kanssa ajauwat koskien alla olewien suwanteiden niskaan läjään, ja siinä ne wäkewän wirran woinasta patouwat pohjaa myöden yhdeksi tiheäksi tofeeksi, joka nostaa ennestäänkin jo paljon weden wieläkin korkeammalle. Useat noista suwanteista owat niin jäykkiä, että woiwat järkkyttä seijoa kaukaa ylempää tulewien jäiden edessä, jonkatähden siihen tawallisesti kokoutuu sem-

moinen jäävuori, ett'ei luulisi muualla maailmassa jäitä olemankaan. Nuot tuommoiset jäykät luonnon voimien vastustajat ovat sentähden niin wahwat, kuin heillä on joku edullinen asema. Usein silloin ylttyy wesi niin, että se nousee yli äyrästensä ja alkaa juosta läpi kytien, peittäen kaikki tasanfomaat yhdeksi mereksi. Silloin on taloisja paha hätä. Eläimet nawetoisja möliewät, sillä wesi on tunkenut sinnekin niin, että seisowat wedessä polwia myöden. Useinkin on raavaat pitännyt nawetoista wiedä tunkiolle ja lampaat nawetan ylijelle j. n. e.; sillä jemmaisilla tafangoilla ei ole saatawisja mitään mäkeä eli korkeaa paikkaa, johon woi mitään wiedä. Mitoisja kannetaan eloa ja mitä tarpeellista on parwelle, taikka wenheillä kuljetetaan johonkin muuhun suojapaikkaan. Wesi tunkeutuu asuinhuoneisinkin: lattiat nousewat kohotji, huonekalut kaatuwat, lapset owat nostetut uuniin päälle ja siinä on hätää ja hälinää. Kun hätä on korkeimmallaan, rientäwät naapurit sinne wenheillä awutji.

Kun jääpatojen päällä olewa paino tulee wiimein kowin wälewässi, tähtyy lujankin paikan wihdoin antaa perään. Silloin lähtewät hirmuisen suuret jäälohkareet liikkeelle, mutta ennen kun he pääsewät pitkin wirtaa alaspäin kulkemaan, näyttämät he ikäänkuin taisteleman keskenään, sillä yksi mence yhtäänne, toinen toisaanne, yksi lykkää yhtä, toinen toista, ja wäliin wäänthy kauhean laajoja ja paksuja jäälewhjä syrjällensä ja painuu siinä asemassaan pohjaa kohden, ikäänkuin näkymätön woima ja käsi heitä johtajji ja jowitteleiji. Wiimein lähtewät he kaikin yjissä neuwoin ryntämään alaspäin, ja wahwat jäät suwanteisja paukahtewat, ja suurina, suwanteitten lewhisinä lewhinä lähtewät he wälewämpänjä edellä liikkeelle, yhtyen jälkimäistenjä kansja yhteen joukkoon, tehden taas jossain sopiwasja paikasja uuden padon ja uuden hädän. Kun nuot jääpadot

puhkeewat, saawat ne suuria tuhoja aifaan kulkieksaan: ne wiewät menessjään koskien rannoille rafetut myhlyt, lifellä wirtaa olewat niitthladot, kaatawat aidat, ja suurisfa roukioisfa rynnistämät he peltowainioille, jioisfa he sitten wiikokausia makaawat sulaamattomina, sillä tawallisestii jääwät he sinne, kun wesi alenee jääpadon puhjettua. Usein wie wesi ja jäät pelloilta lantafuormat, joihin on niin monta päiwätyhtä menetetty ja joka on maamiehelle niin wälttämätön elämän ehto. Wieläpä wie wesi wäliin kokonaisia aloja peltoafin, niin ett'ei tulwan lasfettua ole muuta jäljellä kuin sywä lampi; sillä maa on mennyt ojien pohjia myhden tiehenjä, teille tietömättömille, mutta kumminkin johonkin toiseen paikkaan, auttaaksensa siten tuota hitaasti tapahtumaa maan muodostumista.

Woi kuinka pieneltä ja kelwottomalta ihminen näyttää tuon luonnon suuren työn ja woiman rinnalla! —

Waiffa nuot tulwat owat useinkin noin kauheoita, niin harwoin kuitenkin hukkuu niissä ihmishenkä, sillä he tietävät olla waroifalla; mutta esimerkkejä ei kumminkaan puutu että niinkin on kähnyt.

Erään tuommoisen Pohjanmaan wirran rannalla, kuohuman kosken partaalla on wanffa taloupojan talo. Talon asukkaat owat ammoifista ajoista olleet warukkaat. Herra on antanut siunauksensa kaikille talon wäen yrtiyksille monessa miespolwessa, sillä he pelkäsiwät ja rafastiwat häntä. Sillä ajalla, jolta kertomus on, ei talon isännällä ja emännällä ollut muita lapsia kuin yksi poika, jota he kaswattiwat ja hoitiwat niin hellästi kuin silmäteräänjä. Jo aikaisiin istuttiwat he poikaansa Jumalan pelkoa, ja poika kaswoi

hywisjä tawoisja ja yleisesti kunnioitettuna, terweenä ja raitisna täydeksi mieheksi. Hän oli nyt päässyt siihen ikään, että hänen tuli walita waimo itsellensä, sillä hänen kään ei ollut yksinänjä hywä olla.

Sehän on tietty asia, ett'ei julkkaan puuttunut niitä neitoja, jotka halukkaasti loivat silmänjä tuohon warakkaasen ja siweddän poikaan, eikä niitä wanhempia, jotka sydänkäpysensä olisivat suoneet tuon tietty onnen omistajaksi, ja yhtä ja toista kuiskaeltiin kylässä „Koskelan Jaakon“ tulewasta morsiamesta. Mutta Koskelan Jaakko — sillä sehän se oli talon ja pojan nimi — hiljainen ja siwo luomostansa, ei pitänyt noista kylän huhuista mitään sukua, sillä hänellä oli omat ajatuksensa asiasta.

Lähellä Koskelan taloa oli pieni mökki, jonka asukkailla oli Maija niminen tytär, muiden paljojen lastensa joukossa. Tuo se oli, jonka kanssa Jaakko oli jo lapsesta pitäen op-pinut jafaamaan sekä ilouja että surunsa; tuo se oli, joka asui rakkaana nytkin Jaakon sydämessä ja waihatti siellä sen, ett'ei hän näyttänyt näkemän eikä kuulewan mitä kylällä kuiskaeltiin hänen tulewasta kumppanistaan.

Mökki oli pieni ja halwannäköinen, mutta Jumalan pelko ei häpeä asettuaksensa huonoonkin majaan, kun waan sydämen pelto on sen asukkailla hywästi muokattu ja ruokottu, että hän saattaa niihin ottaa asumasijansa. Niin oli tuosjakin mökisjä laita; sen asukkaat olivat hurstkaita ihmisiä ja kaswattiwat lapsensa Jumalan pelossa ja ihmisten hämyssä, sillä jolla ei ole jälkimäistä, ei hänellä ole edelistäkään. Mökin isäntäwäki koki päivätyöllään elättää monilukuisia lapsijoukkoaan, sillä heillä ei ollut muuta maanwiljelystä kuin joku peltotilkku kallioin loukeroissa, joissa he wiljeliwät potaatteja, eikä heidän mökkinjä asema tarjonnutkaan edullisempia wiljelysaloja, sillä kowan kosken tafa-

maat olivat kallioisia ja kivikoita. He tekivät työtä lastensa ja oman toimeentulonsa eduksi ja mitään erinomaisempaa hätää ei tullut, sillä työtä löytyi kaikin ajoin, jos ei kaikkesti niin hyödyllistä ja tuottavaakaan.

Waikka tuo mökin ulkonainen asema eikä sisällinen varallisuuskään ollut mikään loistawa, sillä köyhyys, pienuus ja mataluus piesti niistä esille, wallitsi kuitenkin mökin sisällä rauha ja rakkauts ja he tyytyivät onneensa, eikä kukaan ollut kuullut heidän koskaan nyrkuwan, että onnetar oli heille niin vähän suonut ajallista tawaraa. Tuosta asukasten sisällisestä rauhasta ja onneensa tyytyväisyydestä seurasi itsestään, että mökin huoneitten sisällä ja ulkona wallitsi hywä järjestyks ja puhtaus, ja heidän lapsensa kävivät aina pyhtaisja ja eheisjä, jos kohtakin wäliin paikatuissa waatteissa.

Semmoisessa paikassa yleni ja kaswoi „Mökin Maiju“ — jossika häntä kutsuttiin — niinkuin ruusu karussa maassa. Waikkei onnetar ollut hänelle suonut mitään ajallista tawaraa, oli hän suonut sitä enemmän hänelle puhtautta, siweyttä, kainoutta ja kauneutta. Kun hän aika-ihmisenä ilmestyi kylän nuorikkoin joukkoon, oli hän aina omatekoisissa, puhtaisja ja somisja waatteissa. Hiljaisna ja ujonä oleskeli hän syrjäpuolisja, mutta sieltä hän loisti kuitenkin niinkuin purppurareunainen pilwen hattara kesäauringon noustesja tai laskesja. Kylän wäki ei tuosta muuta tiennyt, kuin että se on „Mökin Maiju“, mutta Koskelan Jaakko kyllä tiesi mihin tyttö wialä kerran kelpaisi, jos Jumala sen soisi, waikka se oli wialä salaisjena ja kaukaisena toiwona hänen sydämessään, sillä eiwät he olleet wialä toisillensa mitään ilmoittaneet.

Mika kului ja itsefullenkin asialle tulee kerran päänsjä, niinpä Koskelan Jaakonfin toiwelle.

Kun Jaakon isä huomasi, poikansa hyviinkin jo olevan siinä iässä, jolloin hänen sopisi ruveta kumppania itsellensä valitsemaan, ja että hän pyyhki aina waan mykkänä ja kylmänä kaikille tarjouksille ja vastaamatta kaikille esittelemisille ja huhuille, tuli hän asiasta huolelliseksi. Sentehtäden kutsui hän Jaakon eräänä päivänä puheellensa kahden kesken ja otti siellä asian puheeksi. Siellä oli pojallensa, omasta mielestänsä, hyvin otollinen tarjous, erään rikkaan talon hywänmaineinen ja komea tytär, joka vielä oli tuossa isot perinnöt tullessaan. Tuon esitti nyt isä pojalleen, ennen jo puhuttuaan asiasta neidon isän kansja.

Mutta saipa isä silloin kuulla kummaa! Tuo ennen niin hiljainen ja nöyry poika teki ajalle rohkean käännyksen, siten että hän wähääkään ujustelematta sanoi: „Mökin Maiju on minua warten sytynyt, ja jos en minä häntä saa omakseni, olen ikäkauteni ilman, sillä minun sydämesäni ei ole sijaa kenellekään toiselle.“

„Mökin Maiju!“ kummaili isä hämmästyksissään ja hänen kaswonja nähtävästi synkistiwät, sillä luultawasti ei ollut kertaakaan hänen ajatuksiinsa astunut, että hänen Jaakkonsa niin matalalle katsoisi.

„Niin, eikä kukaan muu,“ sanoi Jaakko.

„Entäs myötäjät?“ kysyi isä.

„Tämän maailman rikkaus ei ole werrattawa häneen; hän on enempi niitä,“ sanoi Jaakko jäykästi.

„En tiedä, en minä ole Mökin Maijua huomainnut missikään erinomaisemmaksi, ja tunnettu asia on, että hän on köyhä,“ sanoi isä.

„Eikä kummakaan, jos ette Maijua ole erinomaiseksi huomainneet, sillä teidän valitsemisaikanne on jo ollut ajoja sitten; minun on nyt ja minä tiedän waalini toimit-

taa. Sanoitte että Maiju on köyhä, mutta eihän köyhyys ole rikos eikä synti," intteli Jaakko.

„Sinä olet tänäpäivänä oikein kaunopuhelias," sanoi isä vähän närkästyksissään, kun huomasi, että Jaakko seisoi vankeimmalla perustuksella asiassa kuin hän.

„Suu puhuu sydämen tyhjyydestä," sanoi Jaakko.

„Sinä olet aina ollut nöyrä ja tottelevainen poika, mutta nyt sinä olet hieman itsepäinen; sinä hylkää oman onnesi, mutta toivon, että tulet itsekin huomaamaan asian, tarkoin mietittyäsi," sanoi isä ja lähti pois.

Waikka tuo isä oli hurstas ja Jumalaa pelkääväinen mies, oli kuitenkin ahneuden synti sillä kerralla pimittänyt hänen sielunsa, ett'ei hän pystynyt ollenkaan tutkimaan ihmisyhdänten jaloutta, ja puhtautta eikä eroittamaan niitä toisista saastaisista ja likaisista, sillä hänen mielessään kumasteli waan wäärä mammona, joka wiettelä hänen eshymään pois oikealta totuuden tieltä.

Lähtiesjään pois poikansa puheilta, meni isäntä suorapäätä waimonsa tykö, joksienkin kärtytuulella ja puhui hänelle tyytymättömänä, mitenkä heidän Jaakkonsa asiat nyt olivat.

„Oh, eikö sen pahemmin?" sanoi waimo asian kuul-tuansa. „Sinä olet wäärän tawaran himon antanut jo'aista puhtaan sielusi! Sinä teet hywin wäärin siinä kun menet määrittelemään ihmisen onnea; se on Jumalan kädessä, sillä häneltä tulee onni ja onnettomuus. Mökkin Maijulla ei ole tosin maallisia tawaroita, mutta hänellä on puhdas sielu ja se on enempi kaikkea kalleuksia ja rikkauksia, sen olen monta kertaa tullut jo havaitsemaan elämässä. Heitä koko asiaksi Jumalan haltuun, hän toimittaa kaikki hywin!"

„Mutta kuin hänen nimensä on Mökkin Maiju," sanoi

isäntä, ainakin halveksuen tyttöä nimensä tähden, kuin ei voinut kumota waimonsa kristillistä ja järjellistä puhetta.

„Ei se tee mitään asiaa. Nyt häntä kutsutaan Mökin Maijaksi, mutta kohta häntä kunnioitetaan Koskelan miniänä ja myöhemmin emäntänä, kun meille kerran tulee vuoro lähteä pois tästä maailmasta. Ja oletthan unouttanut jo wanhat sananlaskutkin, joita niin usein olet muille kertonut ja olet silloin aina väittänyt, että ne ovat perustetut totuuteen, kos'et muista, „ett'ei nimi miestä pilaa, jos ei mies nimeä,“ sanoi emäntä.

Isäntä ei ollut semmoisia aviokumppaneita, jotka eivät koskaan kuuntele toisen hyviäkään neuvoja, vaan itse pintaisesti pitävät yksinomaisena oikeutensa päättää ja tehdä aina vaan oman mielensä ja päänsä mukaan; ei, vaan hän oli oppinut tuntemaan, että hänen elämänkumppaninsa oli yhtä oikeutettu, yhtä kelmollinen antamaan neuvoinsa yhteisissä asioissa kuin hän itsen.

Isäntä taipui nytkin emäntänsä tahdon alle, vaikka vähän vastahakoisesti, sillä emäntänsä oli puhunut niin perusteellisesti, ett'ei hän voinut hänen sanojansa kumota.

Isäntä ei tunnustanut suoraan emännällensä, että hän oli ollut väärässä, mutta sanoi vaan: „tehköön kuin tahdo“ — ja meni pois.

Jos isän sydän oli tullut rauhattomaksi poikansa kansa keskustelemisesta, niin Jaakon sydämessä se vasta oikein tuli riehui. Hän oli isällensä ilmoittanut sydämensä salaisimmat toiveet, isä ei ollut noita toiveita hyväksynyt ja Jaakko oli ensikerran eläessään vastustanut isänsä tahtoa. Nuot tunteet riehuivat ristitulena Jaakon sydämessä ja ahdistivat häntä kaikella voimalla. Kumpi oli tehtävä: isääkö totteleminen, vai Mökin Maijulle uskollisuus pyhminen? olivat kysymyksiä, jotka saivat tuon uljaan pojan

oikein wapijemaan. Taisteltuaan tuota kowaa taisteloa huomiseen asti, sai hän asiaansa päätöksen ja hänen nähtiin käwewän mökkiä kohden. Isäntä sattui affunasta katsoessaan hawaitsemaan Jaakon tulon ja sanoi: „mitähän Koskelan Jaakko tänne nyt tulee, eipä häntä ennen ole täällä nähtyht?“

Tuon kuulnuansa leimahti Maiju tulipunaiseksi, sillä hänen sydämesjään oli Jaakko jo kauan maannut rakkaana, waikk'ei hän ollut sitä tohtinut itselleenkään oikein ajatella, sitä vähemmin muille sanoa.

Kun Jaakko tuli tuohon pieneen tupaan, kehoitettiin häntä istumaan ja kun Jaakko oli sen tehnyt, kysyi isäntä mitä hän on kulkemasja.

„On minulla omituista asiaa ja saattepa nähdä ja kuulla, ett'en ole niinkään ujo kuin luullaan; mina tulin pyytämään Maijua omakseni“, sanoi Jaakko, vähääkään ujostelematta.

Ei salahman isku olisi paremmin waijuttanut hämmästystä mökin asukkaisiin, kuin tuo arwaamaton uutinen waijutti. Kaikki tulivat niin hämille, ett'ei heillä ollut asiaa suuhun tulewaa ja Maijun täytyi tukea itseänsä wieresjään olewaan wuoteen patsaasen, ett'ei hän olisi kumoon horjahtanut. Kun he towin aikaa olivat olleet tuosja hämmästyksen hurmiossa, toipui mökin isäntä ensin ja kysyi: „Mitäs isäsi siihen sanoo?“

„Olen isälle esitellyht asiani, mutta hän ei ollut taipuwainen tuumilleni“, sanoi Jaakko.

„Mutta jos hän tekisi jinun perinnöttömäksi?“

„Entäs sitten?“

„Tulijit sitten yhtä köyhäksi kuin mekin olemme“, sanoi mökin isäntä.

„Jos niinkin käypi, niin käyköön! Eläneetpä tekin olette;

waikette ole rikkaita, olette kunnialla eläneet. Jos waan jaan Maijun omakseni, niin en pelkää yhtään tulevaisuutta, näyttäköön se kuinka mustalta tahansa. Mutta tässä me taistelemme köyhyydestä ja rikkaudesta, eikä itseltään Maijulta ole kysytty vielä mitään. Sano julki Jumalan ja meidän edesämme: tahdotko minun kanssani ruweta jaksamaan elämän surut ja ilot?" sanoi Jaakko ja käweli Maijun tykö, ojentaen hänelle kätensä.

Maiju ei wastannut mitään, eikä hän olisi woinutkaan, sillä ujouskin esti hänen siitä vanhempinsa läsnä ollessa, mutta wastauksesi lasi hän pienen ja wapisewan kätensä Jaakon tarjottuun käteen ja jätti sen siihen lepäämään, sillä sydän ei nyt sopinut sydäntä vastaan ennen mainitusta syystä; mutta tuo sydän tuolla posesja, sehän se puhui sydämen myhkää tuntehikasta lempi-kieltä, jonka Jaakko hywin huomärsi, ja molemmat tunsiwat silloin sydämesjään sanomattoman ilon ja autuuden.

„Tulkoon nyt elämässä mitä tulkoon: mutta nyt olen tähdellisesti onnellinen“, sanoi Jaakko.

„Mutta kun isäsi saapi tämän tietää, wihastuu hän kowin meille kaikille“, muistutti mökin isäntä.

„Minun isäni ei ole ollenkaan paha isä, waikka hän tässä asiassa ilmoitti tyhymättömhytensä; saattaapa vielä lähä niinkin, että hän tulee hywinkein suotuisaksi asiallemme. Mutta tällä hetkellä ej minun käy odottaminen mitään, sillä sydämeni on ollut kowin rauhaton. Zääkää kaikkiin Jumalan haltuun, siihen asti kun taas toisemme tapaamme“, sanoi Jaakko ja lähti pois.

Kun hän tuli kotiansa, oli hän niin iloisen ja tyhywäisen näköinen, että wäki oikein kummeksui tuota Jaakon päällekinpäin nähtyä hilypeyttä, erittäinkin kun hän viime aikoina oli näyttänyt niin alakuluiselta ja surulliselta.

„Mitäs Jaakon on nyt noin iloisiksi tänä päivänä tehnyt?“ sanoi äiti hänelle, kun joutuivat kahdenkesken kammariin.

„Voi äiti-kulta! Minä olen nyt käynyt hakemassa ja pyytämässä itselleni morsiamen. Se on kyllä pahasti tehty kun en ennen teille siitä ole puhunut, mutta minä en oli tohtinut. Wan nyt on sydämeni täynnä semmoista onnea ja iloa, että woin teille sen sanoa“. wirtkoi Jaakko ja tarttui innokkaasti äitiinsä syliksi, lapsen täydellisellä rakkaudella ja luottavaisuudella.

„Oletko sitten löytänyt ja saanut itsellesi kumppanin? kysyi äiti.

„Olen“, wastasi Jaakko.

„No mistä ja kenenkä waan?“

„Voi äiti-kulta! Se on, hän on — älkää, äiti-kulta wihastuko! Isä paheni minulle siitä -- älkää te pahetko minulle hänen tähtensä! Hän on niin hyvä — se on Mäo — Mäökin — Mäiju“, sanoi Jaakko hätäilevästi.

„Ei isänsikään ole enään sitä vastaan; minä tiedän jo kaikki“, sanoi äiti.

„Voi äiti-kulta! Wai tiedätte jo! Kuka on sen teille sanonut? Mistä te tiedätte, ett'ei isä ole vastaan“, hätäili Jaakko, sillä ei hän tiennyt mitä ajatella, kun äitinsä tiesi asian ja kaikki tuntui kallistuvan hywiinpäin.

„Minä olen isäsi kanssa keskustellut asiasta ja minä olen häneen waikuttanut; hän antaa sinulle itsellesi täydellisen ehdonwallan tehdä kuin tahdot“, sanoi äiti.

„Voi, voi kuinka te olette hyvä, äiti. Sanoiko isä niin? Onko se tosi? En minä tiedä mitä minä ajattelin ja sanoisin“, sanoi Jaakko yhä hätäillen.

Samassa tuli isä kammariin.

„Tuossapa tuo isäsi juuri tulee, kysy häneltä itseltään“,
sanoi äiti.

„Onko se tosi, isä, ett'ette te ole enään siitä pahoil-
lanne, jos minä walitsen itselleni Mökin Maijun aviopuo-
lisokseni? Äiti sanoo teidän jo myöntyneen; onko se tosi,
isä?“

„Tee siinä asiassa niinkuin itse tahdot“, sanoi isä.

„Niin, mutta ettekös ole vihainen minulle ettekä Mai-
julle?“ rukoili Jaakko.

„En minä ole kummallekaan vihainen“, sanoi isä.

„Kiitos siitä, isä! Voi kuinka minun on nyt hyvä
olla ja Maijulle tulee myös iloinen sanoma. Minun pitää
mennä heti hänelle tämä yhteinen ilomme ilmoittamaan.
Saanko, isä ja äiti, mennä?“ pyysi Jaakko iloisiansa.

„Mene vaan!“ sanoi isä.

Sen kuultuaan lähti Jaakko täyttä wauhtia juoksemaan
mökkä kohden. Mökin ajukkaat olivat hywin mielisjään
tuosta odottamattomasta uutisesta, ja Maiju tunsi nyt
wasta oikein täydellisen ilon ja rauhan sydämessään.

Ensi sunnuntaina, kun pappi luki kuulutuksia, teroitti
koko seurakunta kuuloaan, kun ensimmäisessä parikunnan kuu-
lutuksessa oli Koskelan Jaakko sulhasena. Waikk'ei siinä
välissä ole sen pitempää aikaa kuin siinä on, ennenkuin
morsiankin tietoon tulee, ennätti kumminkin moni kuulija it-
sestänsä kysyä: „oosta wai, kufapa on morsian?“ — Wutta
„puh! eihän se ollutkaan kuin — Mökin Maiju“, arweli
moni hätäinen kuulija, kun sai kuulla morsiamen nimen, ja
moni äiti weti nokkansa sykkhyrään, osoittaaksensa siten tyy-
tyttämättömyyttänsä.

Se isäntä, jonka kanssa Koskelan isäntä oli poikansa
puolesta tehnyt naimiskauppaa, tuli ensimmäisen kuulutuksen

jälkeen seuraavana päivänä Koskelaan ja kutsui talon isännän heti kahdenkesken kamariin.

„Kuinka tuon meidän asiamme noin kävi?“ kysyi wieras isäntä.

„Niinhän se on käynyt“.

„Miten? aiotteko minun narrinanne pitää?“

„En ollenkaan“.

„Miten te selitätte tämän asian?“

„Se on pian selitetty: minä annoin pojalleni wallan, jonka asia se olikin, ja hän valitsi noin, niinkuin tiedätte. Ja tunnustan senkin, että olin wäärässä, kun ma selausin asiaan, jota en ymmärtänyt ja joka ei kuulunut ollenkaan minulle. Siinä kaikki“.

„Pojan naiminen eikä kuulu isälle ollenkaan? Sepä kummallista! Tulעהan vanhemman katsoa lastensa onnea“.

„Kyllätkai kaikissa muissa, mutta ei tuossa asiasja“.

„Miks'ei siinä?“

„Mistä sen tietää milloin siinä katsoo onnea, milloin onnettomuutta? Usein on käynyt niin, että kun vanhemmat ovat lapsellensa wäkisin pakanneet luuloteltua onneansa, ovat he sillä tavalla hänen suurimpaan onnettomuuteen syöstäneet“.

„Miks'ei sitä tiedä milloin lapsellensa onnen toimittaa: kun on kerran rahaa, niin on onneakin, sillä raha kaikki voittaa“.

„Wäärin puhuttu! raha ei voita puhdasta omaatuntoa“.

„Kuulempa että olette kuunnelleet akkojen saarnoja!“

„Akkojenkin saarnat ovat hyviä, kun ne waan ovat oikeita“.

„Mutta minä tahdon tästä asiasta hywitystä“, sanoi wieras uhkaavasti ja wähän närfästyhjissään.

„Minkälaista hywitystä?“

„Semmoista että pakoitatte poikanne eroamaan tuosta

luntusta ja naimaan minun tyttärenti, niinkuin puheemme oli”.

”Sitä en tee, enkä kykene tekemään, sillä, niinkuin olen sanonut, olen antanut wallan pojalleni. Joka kerran on tehty, sen tähtyy pyhä, ja nyt ei siitä asiasta enään mitään”. sanoi Koskelan isäntä.

”Eihän tuo koko otus ole mitään muu kuin Mökin Maiju — kerjäläinen, hji!”

„Hän on saapa meillä leipänsä ja nyt soisin, että te menisitte!”

„Wai niin! no sitten hyvästi!”

„Hyvästi!” sanoi Koskelan isäntä, ja niin vieras meni, ja siihen loppui se asia.

Muutamien wiikkojen päästä oli Koskelassa isot ja komeat häät, joissa Koskelan Jaakko ja Mökin Maiju wihittiin. Pitäjän wanha ja kunnian-arwoinen kirkkoherra wihki tuon komean parikunnan ja wihkimisen päätettyään piti hän kauniin ja liikutawan puheen. Hän puhui ihmisen onnesta suurimmasjain onnettomuudessa, jonka hän sanoi olevan: tyhtywäisyyden ja Jumalan tahdon alle antaumisen, mitä Hän vielä meidän päällemme laskeekin elämän taiste-loisja. Hän puhui kuinka Jumala wäliin laskee ristin ja koettelemuksen päällemme, juuri silloin kun meidän onnemme näyttää olevan korkeimmallaan, ikäänkuin ylitse wuotawana, ja sen Hän tekee, osoittaaksensa meille, että Hänen kädesjansä on kaikki, mitä maan päällä on. Hän osoitti kuinka Jumala tekee tuon koettelemisensa siten, että Hän ottaa sen pois, johon meidän sydämemme on parahiten kiintynyt ja rakastunut, siten osoittaaksensa että häntä itseänsä yksin pitää peljätä ja rakastaa ylitse kaikkea. Ja joka tuosja koetuksen pätsisjä kestää horjumatta sinne tai tänne, hakematta muilta turmaa ja lohduitusta kuin yksin Häneltä, hän on kalliimpi

kultaa, sillä hän on seisonut koetuksen tulesa ja hänelle on tavara tallelle pantu, jota ei koi syö eikä ruoste raiskaa — tavara, joka kestää ijankaikkisesti, nimittäin ijankaikkinen elämä.

Uituttavaa oli tuo puhe ja tuntuipa siltä kuin tuon vanhan ja elämässä paljon kokeneen miehen puheessa olisi ollut jotain propheetallista.

Waikka Koskelan iäntä ei ollut viime-aikoina enään vastustellut poikaansa naimista, oli hänen sydämensä kuitenkin kylmä sekä Jaakolle että Maijulle, sillä ahneuden sytyt luopuu hitaasti ihmis sydäimestä. Hän ei osoittanut tuota kylmyyttään kumminkaan kenellekään, sitä vähemmin Jaakolle ja Maijulle, ei sanoilla eikä työllä, sillä hän antoi Jumalan Sengen nuhteen ja terveen järkensä kuitenkin hallita itseänsä, ett'ei tuo kyykkäarmeeseen sikiö voinut puhjeta näkywiin, ja noiden avulla oli hän päässyt niin pitkälle sisällistä pahettansa vastaan, että oli voinut julkisesti puolustaaakin Maijua muiden ilkeitä parjauksia ja halveksimisia vastaan, niinkuin olemme jo ennen nähneet. Siis tuo iänmän sydämen kylmyys poikaansa ja niniäänsä kohtaan ei näkynytään missään muussa kuin että hän oli entistä jörömäisempi, umpimielisempi ja hiljaisempi.

Seti häiden jälkeen rupefi Maiju taloudellisiin toimiin käsiä ja tuo käwi häneltä laatuun niin kunnollisesti, että olisi luullut hänen hoitaneen isoa taloutta vuosikymmeniä. Missä waan ilmesthi vähänkään epäjärjestystä, sen hänen walpas silmänsä oivalsi, ja pian oli tuo epäkohta poistettu ja asia täydessä järjestyksessä. Maiju oli iloinen ja hilpeä luonnoltansa, ei hän nyrkähtänyt pienistä vastoinkäymi-

fiistä eikä ruvennut niitä paittoamaan, niinkuin monikin tekee, vaan antoi niiden olla ja mennä menojaansa, niinkuin ei olisi mitään tapahtunut. Hän vaan koki korjata mikä näytti rikkaantuvan. Hän oli yhtä lempeä, yhtä ystävällinen kaikille ihmisille, niin köyhille kuin rikkaillekin, ja edellisiä hän sääliitteli ja helli kaikella rakkaudella, sillä hänpä tuon tarkoin tiesi minkälainen on köyhänä olla, kun oli itsekin kasvanut köyhyydessä. Hän rakasti Jaakkoansa wilpittömällä rakkaudella ja koki kaikissa olla mieliksi ja kaikissa palwella häntä. Jaakko puolestaan nyt vasta oikein wai moansa käsitti, minkälaisen kalliin aarteen hän oli saanut, tunsi nauttiwansa niin suurta ajallista onnea, ett'ei luullut tenelläkään maailmassa olewan seuvertaista.

Heti Maijun Koskelan taloon tultua, näytti erinomaisen siunaus tulleen hänen kanssaan, sillä kaikki menestyi, mitä vaan yritettiin, eikä missään asiassa ilmestynyt pienintäkään vastahakoisuutta. Koskela oli kyllä ennestäänkin warakas talo, mutta näyttipä kumminkin siltä kuin hywä suojeleus-enkeli olisi Mäöin Maijun haahmossa tullut sinne.

Wanha emäntä rakasti alusta alkaen miniäänsä ja he olivat niinkuin yksi sielu kaikissa asioissa. Mina kun tuli jotain oudompaa kohtaa eteen, kysyi Maiju neuwoa anopiltaan, joka häntä ohjasi niinkuin wanhin lastansa. Ei heillä ollut semmoinen wäli, jonkalaisen olen usean anopin ja minin wälillä nähnyt, joka monesti on niin katkera, että se katferoittaa koko talonwäen mielen ja meneepä niinkin pitkälle, että suuret ja wanhat talot jaetaan moniin osiin, ennen niin siwo ja hiljainen perhe saatetaan wihamieliseksi toisilleen.

Duo anopin ja minin wälillä olewa eripuraisuus shtnyh usein siten, ett'ei anoppi pidä miniäänsä minkään weroisena, hän kun itse on mufa kokenut ja oppinut ihmi-

nen, joka vielä päälliseksi on paljon waiwaa nähnyt ja kaitfen tawaran koonnut, ja tuo saattamaton, fokematon, oppimaton, huoleton, melias ja laiska ihminen tulee sitten tähän hänen tawaransa päälle sitä haaskaamaan ja kuluttamaan, eikä vielä päälliseksi ole tuonut tullessaan taloon juuri mitään. — Miniä taas ajattelee: „tuo anoppiraukka, hän on wanhankansan ihminen eikä ymmärrä nykhyisiä tapoja eikä asioita. Hän on hoitanut huonosti talouden, mutta nyt tässä tähtyy järjestyksen muuttua, minä otan häneltä wallan pois ja pyöräntän hänen „koukun taa“. Noin ajattelee miniä, josta helposti seuraa se, että kun anoppi antaa waitka hywiäkin ja oikeita neuvoja, näkee miniä jo tuosja anoppinsa pahuutta: hän vastaa kylmästi ja ylönkatseellisesti ja siinä sytytty useinkin sana-kiista, joka tawallisesti päättyy suurimalla mielenkatkeruudella ja kahdenpuolisella itkulla. Kun he noin kahden-puolen hawaitsewat toijissaan waan wian, eikä kumpikaan seisahdu katsomaan ja tarkastamaan omaa sijällistä tilaansa, menee asia tawallisesti siihen, että kumpikin menee puolijollensa itkussa suin, suurella painolla ja hartaudella kertomaan, kuinka he nyt owat joutuneet pääsemättömiin. Anoppi kertoo miehensä, kuinka heillä on keltoton, pahankurinen ja ilkeä miniä, jonka kanssa on mahdoton tulla toimeen. Sentähden olisi sen parempi, jota pikemmin hän wieroitettaisiin miehinsä talosta pois, ja niin on tuo koti-pahuus saanut sammumaan luonnollisen wanhimman rakkaudenkin omaan lapseen! Miniä taas menee huutaen, hoilaten ja wesisjä silmin miehensä tykö, walittamaan hänelle, kuinka waitka hänen on elää ja olla tässä tuon anoppi-pahuuksien tähden, joka on niin ilkeä ja häijy, ett'ei yksikään ihminen woi hänen kanssaan toimeen tulla. Olii parasta heti erota tuommoisesta heittiöstä, joka kaikki häwittää ja haaska ja saattaa heidätkin aivan äffiä su-

melle suin. Ja jos ei tuo erooninen tapahdu oikein äkkiä, niin hän kuolee pian, sillä hän ei voi kauemmin kestää tätä hellettä ja liekkiä. Oi kuinka monen muutoin onnellisen perheen sekä hengellisen että aineellisen onnen on tuo anoppien ja miniöiden keskinäinen riita auttamattomasti hösnyt hukkaan!

Vanhasja isännässä sitä vastaan pitfitti yhä vielä tuo ulkonainen kylmyys Maijua vastaan. Baikka hän jo aikaa oli sydämen pohjasta katunut, että oli estellyt poikansa naimahanketta, esti kuitenkin yhä vielä ylpeys häntä tunnustamasta erehdystänsä.

Saatuipa sitten isäntä kowaan tautiin. Yötä, päivää oli Maiju hänen vuoteensa vieressä, hoitelemassa ja waalimassa, sillä wanha emäntä oli nyt woimaton, ettei hän jaksanut sitä tehdä, ja palkollisten käsiin ei Maiju uskonut sairaa hoitoa. Siinä istui Maiju, milloin kohennellen ja pehmitellen vuodetta ja pään-alustaa; milloin pyyhkien sairaa polttavalta otsalta pois hiki-pisaroita, joita tuo luumuurin sijällä palava tuska siihen niin runsaasti ja lakkaamatta ajoi; milloin kostutellen hänen kuumuudesta pakahtelewaa fieltänsä; milloin taas antaen hänelle määrä-ajalla rohtoja, joita lääkärin avulla oli hankittu. Niin teki Maiju, eikä hän koskaan nyrkunut, että hänen piti liian paljon nähdä waiwaa, liiaksi walwoa, liiaksi wähdän lewätä.

Koskelan isännän tautivuodet tuli pitkäksiksi. Jo ensimmäisillä wuorokausilla sairastaessaan, mielti hän Maijulta pyytää anteeksi entisen wäärän tuomionsa ja hänen talosolonsa aikana osoittamansa kylmän käntöksensä häntä kohtaan, sillä yhä enemmän tuli hän nyt tuntemaan miniänsä puhtaasti sydämen ja alttiiksi-antawaisuuden. Hän ei nähnyt pienintäkään merkkiä miniässään, että tämä olisi wähdäksään muistellut hänen entisiä tawattomuuksiaan, waan totisella ja

wilpittömällä rakkaudella oli Maiju alusta alkaen palvelut häntä. Mutta kuitenkin häpeä isäntä vielä nytkin nöyryyttää itseänsä niin paljon miniaänjä edessä, ja niin nähti tuo taudin kanssa kamppailewa sairas tuossa Maijusta yhtä kylmältä kuin ennenkin, joka suuresti huolestutti häntä, waitt'ei yksikään ihminen sitä mitään tiennyt.

Jos Maiju olisi saattanut katsoa tuon sairastawan appi-waarinsa ja isäntänsä sydämeen, olisi hän heti huomannut, että siellä ei todellakaan löytnyht enään mitään kylmyyttä eikä wastahakoisuutta, mutta siellä oli waan pieni kowa palleroinen, joka oli tuon hyvän tunteen edessä, ett'ei se pääsnyt sieltä ulos tulemaan, ja tuo pallero oli — hylpeys, — waan mistäkäpä Maiju sen saattoi arvata, sillä: „suu on sydämen tulppi.“

Isännän tauti koweni kowenemistaan ja hän itse niinkuin muutkin pelkäsiwätkin kuoleman lähestywan. Monta wiiikkoa oli Maiju istunut jo tuon sairastawan appi-waarinsa tauti-wuoteen wieressä, huolimatta omasta uupumisestaan ja wäsymisestään, ja nähtävästi olivat hänen woimansa ja terwehtensä heikontuneet paljosta walwomisesta ja lewottomuudesta. Eräänä kertana oli Maiju nukahtanut istualleen tuolille, sillä luonto alkoi woittaa hartaimmatkin tahdon woimat. Isäntä herätthänjä katjeli jääliwäisesti miniaänjä, joka tuossa wäsymyksestä uupuneena, kuihtuneen näköisenä, ikäänkuin surullisesti hynnylewänä, oli waiwukfissa. Isäntä tunsi nyt sydämesjään selwemmästi kuin koskaan ennen, että tuo kuihtuminen, wäsymys ja uupumus oli kaikki tullut aiwan hänen tähtensä, ja tuo tunto, tuo tieto tefi kipeämpää hänen sydämelleen nyt kuin koskaan ennen.

Tällä jalolla tavalla palkitji Maiju kaiken kylmyyden ja hupeyden, jota isäntä hänelle osoitti. Kaikki nuot kätjitti sairas nyt tähdessä walossa ja häntä kauhistutti ajattelles-

saan, että hänen tuommoisella kowalla sydämellä lähimäistään vastaan pitäisi mennä Jumalan eteen, tekemään teoistaan tiliä.

Siinä omantunnon tuska oli tullut nyt niin kowaksi, että hän rupeesi wäautelemään käsiänsä ja walittelemaan itsensä, ja kuitenkin ei hän tiennyt omantuntonsa päällä lepäävän muuta rikosta kuin sopimattoman käytöksensä miinaansa kohtaan, joka siellä nyt raskaana taakkana painoi. Hänen tuntonsa silmät olivat nyt aumenneet ja auki olewa tunto ei rupea eikä jouda peilailemaan rikoksensa hywyhttä, eikä pyyhä sitä kammistella ja hywäksi tehdä omilla tuomioillaan ja arwostelemisillaan; ei, waan kowilta, raskailta, painawilta tuntuvat ne hänestä, eikä hän löydä rauhaa eikä lepoa, ennenkun hän on saanut jowinnon Jumalan ja lähimäistensä kanssa.

„Di Jumala, minkälainen minä olen ollut!“ puhkesi isäntä viimein sanomaan, ja tuo ääni tunkeni tuolilla nukkuvan Maijuun korviin.

„Woi kun olen nukkunut, Onko teillä mitään puutoksia? Oletteko mitään wailia? Olenko kauankin nukkunut? — Jopa se oli pahaa, kun ma nukuin — oletteko hywin kipeä?“ puhui ja hätäili Maiju, samassa kun hän hyppäsi nuolena ylös ja koetteli kouhoella ja parannella sitä ja tätä, ja toimia siellä ja täällä, ikäänkuin palkitaksensa rikostansa — nukkumistaan.

„Sairas minä olen ruumiiniin puolesta, mutta minun sieluni on myös nyt sairas, kowin sairas. — Minä olen sinulle, Maiju, ollut kowin paha; saatatko minulle antaa anteeksi?“ sanoi isäntä wärisewin äänin.

„Woi, isäntä, mitä puhutte! Te ette ole olleet paha minulle; ettehän ole antaneet minulle yhtään pahaa sanaa,“ sanoi Maiju hätäillen, mutta hänen silmäänsä nousi kyyne-

ja tuo khyuel oli lähtenyt liikkeelle siitä kammioista, joka niin kauan oli toivonut todellista rakkautta saavuttavansa apeltakin — se oli toivon khyuel.

„Kylmä, tunnoton olen minä ollut sinua kohtaan,“ nyhkytti jairas.

„Älkää sano kohtaa minä olen aina saanut paremman kohtelun teiltä, kuin olen ansainnutkaan. Mitä olen minä, että olisin kiittämätöin teille? Köyhä mökin tyttö, yhtä tyhjä kuin taiwaan lintu, olin minä taloonne tullessani, ettekä te kertaakaan ole minua sentähden vielä moittineet. Paljon pahemmasti olen minä nähnyt muualla parempia kuin minä pidettävän, kuin minä olen. Se teki kyllä sydämelleni kipeää, kun kuulin että olitte naimistamme vastaan köyhyyteni tähden; mutta me emme voineet toisin tehdä; pianhan te annoitte Jaakolle perään ja minä olen kaikki jo aikoja sitten unhottanut. Tosin olen jälkeensä ollut huomaavinaan teistä jotain khylyä ja umpimielisyyttä kohtaan, joka on väliin tahtonut elämäni syfistyttää, waan en ole antanut niille ajatuksille kauwaksi sijaa ja pian ne owat saaneet mennä sinne, josta oliwat tulleetkin,“ sanoi Maiju wähän teeskennellen.

„Sinä olet aina yhtä lempeä, jalo ja puhdasfielinen. Kuule toki mitä sanon: vastaan olin minä teidän naimistanne, ja niinkuin sanoit, — köyhyytesi tähden! Se oli ahneuden synti, joka oli saanut sijan sydämesäni. Waimoni selitysten tähden tulsin kuitenkin Jumalan sanan walossa pian huomaamaan mielipiteeni asiafsa wääräfsi ja siitä tuo myöntymiseni. Mutta kun synti saapi kerran sijansa ihmisen sydämesä, ei se sieltä hywillä lähde. Minä kyllä hymäräfsin, että olin wääräfsä, mutta en saanut weroitetuksi pois mielestäni sitä ajatusta, että sinä olet köyhä ja ett'ei olisi yhtään haitaksi, jos miniamme olisi rikkaampi; siitä

tuo kylmyyteni. Tuo kaikki on jo itsestänsä hyvin pahaa, mutta suurin paha on se, kun niin kauan olen jo hawainnut sinun puhtautesi, kainoutesi, rakkautesi ja altiiksi-antavaisuutesi kaikkiafin ihmisiä, mutta erittäin meitä kohtaan, olen myös hawainnut sen, ett'ei mikään maailmallinen rikkaus ja loisto ole sinun wertaisesi ja kuitenkin en ole jaksanut niin paljon nöyryhä, että olisin tunnustanut sinulle oman pahuuteni ja kelvottomuuteni ja sinun hyweesi! Oi jospa olisin sen tehnyt heti, kun asia selkeni, olisi tunttoni nyt paljon rauhallisempi ja levollisempi — rakas miniäni! anna minulle kaikki anteeksi!" rukoili sairas.

„Sen teen mielelläni. Oi kuinka paljon voisin teille anteeksi antaa, mutta sitä tehtävää en ole luullut itselläni olevankaan, sillä sydämeskäni ei ole ollut mitään kannetta teitä vastaan. Mutta onhan hyvä, että olemme näin awanneet sydämemme toisillemme, sittenhän kaikki warjot ja pimenteet katoawat meiltä — eikö niin, rakas appeni? Te ette saa kuolla, ja minä toivon että Jumala lahjoittaa teidät vielä meille. — Hyvä on minun ollut olla tähänkin asti talossaanne, mutta vasta minun on oikein hyvä olla, sen tunnen nyt, sillä sydämeskäni tunnen sanomatonta iloa ja rauhaa," sanoi Maiju ja tarttui taudista laihuneen appiwaarinsa kaulaan kiinni.

He puskahtivat molemmat itkuun ja siinä he hyvän aikaa antoivat kyyneleittensä walua, mutta nuot kyyneleet eivät tulleet mielen katkeruudesta, waan ne wuotiwat anteeksi-anowasta ja anteeksi-antawasta sydäimestä ja molemmat tunsiwat itsensä lohdutetuiksi.

„Hme kumma! Waikka isännän tauti oli niin kova, että kaikki luulivat hänen kuolewan, rupeşi hän kaikkien ihmeeksi paranemaan tuon tapauksen perästä, kun hän miniälensä sydämensä awasi. Paraniminen käwi kuitenkin hyvin

hitaasti ja Maiju hoiti häntä edelleenkin yhtä suurella huolella.

Nyt vasta, kun isännän sydän näin oli pehmennyt Jumalan käden kautta, palasi taloon entinen rauha ja rauhous. Oi kuinka iloiselta ja hauskalta tuntui nyt elämä kaikille talon asukkaille! Kadonnut oli nyt isännältä kylmyys, salaperäisyys ja umpimielisyys, ja kadonnut oli myös Maijulta se luulo, että isäntä oli tuommoinen hänen tähtensä. Ei kenelläkään heistä ollut nyt mitään semmoista, jota olisi tarvinnut toisiltaan salata, jonkätähdhen olisi tarvinnut olla umpimielinen ja jonkätähdhen olisi tarvinnut ajatella toisesta jotain pahaa — niin ei enään asiat olleet, maan kaikki he wapaasti awasivat toisillensa sydämensä ja heidän oli niin hyvä olla. He iloitsivat kaikki isännän paranimisestä, jolle oli se suureksi awuksi, kun hän oli saanut rauhahan omalletunnollensa, ja hän nyt tunsi itsensä niin iloiseksi ja keweäksi kuin lapsi.

Niinkuin luki ja tietää, oli Koskelan talo erään Pohjanmaan waltawassa joessa olewan jyrjän kosken rannalla. Talo oli rakettu aiwan liki kosken törmää, sillä tulwat eivät hätyhtäneet koskaan taloa siinä. Koski kun oli jyrkkä ja kiiwas, ei jääpadot joutuneet siihen usein seisautumaan ja nostamaan wettä yli ahteiden. Aiwan asuinhuoneen takana, kosken rannalla oli Koskelan jauhomylly. Kewät oli. Ilmat oliwat siiksi jo kewäiset, että wesi oli sulattanut myllyn jäistä wapaaksi, jonkätähdhen siinä oli ruwettu käyttämään jauhoja talouden tarpeeksi. Waan sitten ilmat tuliwat jälleen kylmiksi, niin että jo juoksewat wedet jäätyiwät, aiwan niinkuin talwiyhännä; ja hewosilla ruwettiin

jälleen ajamaan jo tehnoiksi tulleita jäitä, ja niin jäi taas Koskelankin myllyn käyttö siihen.

Kevään tulo nähti viivähtävän, nyt niinkuin monesti muulloinkin Pohjanmaalla. Kaikki kylän miehet menivät nyt halkometjään ja niin meni Koskelan Zaakkokin päiwämiesten ja renkien kanssa oikein koko wiikkoaudekksi halvoja hakkaamaan. Koskelaan ei jäännyt muuta wäkeä kotia kuin wanha isäntäväki, Maiju, piikat sekä lapset.

Puoliviikon paioissa muuttuivat sitten ilmat yht'äkkiä keväisen lämpymiksi. Lumi alkoi sulata aika wauhtia ja ojat, purot ja wiemärit alkoivat ensin livistä, sitten juosta, ja pian olivat ne paisuneet tulwillensä, ruweten yksissä newoin tuhansista suista yht'aikaa holwaamaan wettä jokeen.

„Nyt tulee iso tulwa, mitenkäähän meidän myllynkin kähnee?“ arweli isäntä, sillä hänellä oli wuosia päässä, ja hän oli oppinut tuntemaan tulwan waiikutukset semmoisina wuosina kuin nytkin oli.

Joki paisuikin niin äkkiä tulwillensä, että se kolmesja wurorokaudessa kohosi ährästenjä yli.

Toimellisen nuoren emännän mieleen juohtui nyt myllyssä olewat kätteet, joita siellä oli vielä edelliseltä käyttöajalta useampia tynnyreitä. Mylly oli fiksi ulohtaalla törmästä, että törmältä myllyn owelle oli useampia syltiä pitkistä hirjistä tehty porras, jota myhden myllyyn kuljettiin. Maiju haki myllyn awaimen, meni myllyyn ja alkoi kantaajakin toijensa perästä aittaaan. Mutta joka silmänräpäys oli kallis, sillä wesi ulettui jo hirsiportaisiin asti, waikka ne olivat kylä korkealla ja hirmuisia jää-lohkareita alkoi firpoilla ylempänä olewasta suwanteesta irti, jotka sitten hirmuista wauhtia kiitivät koskea alas. Koskista oli jo ennen jätät menneet kosken alla olewan suwanteen niskaan, jossa ne kokountuivat kauhokiksi jää-padoiksi. Koskelan talon koh-

dalla olewan kosken päällä olewa suwanto oli lyhyt ja sen niskaan oli myös kofounut hirmuinen jää=pato, joka hlyhti weden päällänsä tawattoman korkealle ja painoi kowasti edesfään olewaa jää=patoa; ainoastaan koskien välissä olewan suwanteen jää näytti vielä hetkisen woivan wastustaa tuota hirmuista woimaa, mutta nyt sekin jo lohkeili kappale kappaleelta yliwoiman alla, ja wäliin wapisi koko suwanteen jää, niinkuin haawan lehti, tuon ruskeon ja paukkeen tähden, jota jää=pato piti tuolla ylempänä. Tulwa näytti ikäänkuin wihoittelewan, kun tuo itsepintainen suwanne rohkeni wastustella hänen hurjaa ja raiwokasta wauhtiansa — niin, niin, kestä vielä hetkinen suwanto ja taistele niin paljon vastaan kuin suinkin voit, sillä taistelosi on aina-kin tällä kerralla jalo: apua, hyvää tuottaisi se ihmiskunnalle — mutta woi! et sinä jaks, et sinä woi kauan taistella, sillä mahtawa, wäkewä, woimakas joukko uhkaa murtaa sinun joka silmänräpäys ja syöstä sinun tuohon jyrkkään, kiehumaan koskeen, ja silloin olet menewä tuhansiksi kappaleiksi, silloin et enään kykene taistelemaan, waan sinun täytyy lyöttäytä hurjain walloittajiesi joukkoon, tekemään samaa, mitä hekin tekewät.

Nyt oli yksi jhwäjäkki enään waan myllhysjä, sillä Maiju oli kaikki muut jo sieltä kantanut aittaan. Vielä seisoi suwanne jäykkänä jää=padon edessä. Vielä seisoi myllhypoikoillaan, waikka wettä oli ylempiä puoliseiniä. Vielä olivat törmältä myllhyyn wiewät hirsiporaat paikoillaan, waikka wesi meni jo toisesta päästä niiden ylitse. Maiju walmistelihe wiimeistä jalkia noutamaan myllhystä!

Talon wanha ja woimaton isäntä ei ollut tiennyt nuoren emännän toimista mitään, mutta häntäkin huolestutti tulwan äffinäinen kohoaminen ja hän katsahhti affunasta joelle päin. Hammästyksellä huomasi hän weden olewan

tavattoman korkealla. Waikka hän oli voimaton, löntti hän kumminkin kosken rannalle, jossa hän kauhulla näki, että juuri waara oli kylän asukkailla tarjona. Samalla tuli siihen Maijusin.

„Nyt menee mylly ja siellä olemat käytteet,“ janoi ukko huolehtien.

„Minä olen kantanut käytteet aittaan niin vähäsi, ett'ei siellä ole enään kuin yksi säkki,“ janoi Maiju.

„Wai niin! Sinä olet joka paikassa ja asiassa toimellinen. Kiitos siitä! Jumala sinua siunakoon! Menkөөn viimeinen säkki myllyyn kanssa, sitä ei enään voi pelastaa,“ janoi ukko, hyvästellen miniänsä urhollista työtä.

„Mitä heittäisimme ihwästäkin myllyyn kanssa meneään? Vielä seisoo jumanne, vielä seisowat mylly ja portaat,“ janoi Maiju ja ennenkuin ukko ennätti mitään wastata, oli Maiju jo juossut portaita myöden myllyyn! Hän sieppasi ihwästäkin selkäänsä ja kiirehti sen kanssa takaisin.

Mutta samassa kun hän pääsi törmälle, kuuli hän appiwaarinsa päästävän sydäntä särkewän äänen ja samassa kuuli hän takaansa pikku Kallen, kunnemella muodella olewan poikansa, lapsellisen äänen huutawan: „äiti!“

Maiju pyörähti katsomaan koskeen päin, ja säkki putoi omin waltoinsa hänen selästänsä. Mitä näki hän nyt? Poika oli äidin perästä huomaamatta myös juossut myllyyn ja juuri kun äiti oli säkkeinensä päässyt törmälle, tuli iso jäälohkare ja pyyhkäsi myllyyn wiewät hirsi-portaat pois, niin keweästi kuin olisi siinä ollut waan joku oljen korji tiellä. Myllyyn ja törmän väliin oli nyt syntynyt noin kuutta tai seitsemää sylvää leweä kuohuva aukko, josta näytti olewan mahdoton päästä yli.

„Herra Jesus! Lapseni!“ huudahti Maiju hädisänjää.

„Lapsi, lapsi! Kalle, Kalle!“ huudahteli vanhus ja wäänteli epätoivoisja ja neuwotonna käsiänsä.

„Äiti, äiti!“ hofi poika, seisoen myllhy owella, itsekin jo käsittäen waaransa suurmuuden.

Joka silmänräpäys oli nyt kallis. Jo rusahteli ja paukahteli kosken päällä olewan suwanteen jää ja palanen palasen perästä lohkeji siitä irti ja jhökshi koskeen. Jo oli koko tuo suwanteen päällä olewa pato liikkeellä ja hirmuisesja tanssisesja kiitiwät jäät, toijensja siwuitse, toijansja wastaan, toijensja ylitse ja alatse ja toijensja kansja peräkanaa, hurjassja kilwasja — mutta wielä teki suwanteen jää wastarintaa tuolle hirmuiselle woinalle, wielä se jaksoi estää tuon wihastuneelta näyhtävän jääpadon wauhtia, wielä seisoi myllhy. Myllhy owen reijällä seisoi pieni poika ja hofi eh-timiseen: „äiti, äiti!“ Äidiltä oli hän ennenkin oppinut awun saamaan; äiti oli jo niin monta kertaa päästännyt hänen suuresta hädästä ja waarasta; ei misjään hän ollut wielä löytännyt äidin wertaa ja hänelle hän lähetti nytkin nuot lyhyet, mutta paljon sisältävät, paljon luottamusta osoittawat ja rukoilewat sanat. Meniwätkö ne sanat hukkaan tuona hirmuisena kauhistuksen ja hädän hetkenä? Ei, eiwät ne menneet hukkaan, sillä törmällä seisoi olento, jonka sydämeen käwi kipeästi kuin punkon pistokset nuot pojän suusta tulleet huudot, olento, joka rakasti tuota hädäsja olewaa lasta niin suurella rakkaudella, ett’ei kaisen maailman rakkautta woi siihen verrata, — äidin rakkaudella.

Silmänräpäyksen seisoi Maiju neuwotonna tuossa hirmuisesja tilasja, mutta pian hän selkeni. Pian hätä ja waara pakoitti hätäänthneen äidin keffimään neuwoja lapsen pelastamiseksi. Salahman nopeudella juoksi hän tupaan, palasi sieltä takaisin yhtä nopeasti; hänen seurasjaan tuli myös muu talon wäki, jotka eiwät tähän asti wielä olleet

tietäneet mitään vaarasta. Hän toi pitkän köyden, jonka oli tuwasta siwaltanut. Sen kansja riensi hän nyt kosken rannalle ja silmänräpäyksessä oli hän solmennut kiwen mukulan toiseen päähän.

„Mene pois, Kalle, owen reijältä, minä paiskaan tämän köyden owen reijästä siisään: ota sinä köysi kiinni ja sido se lujasti ympärillesi, niin me wedämme sinun köyhdellä maalle!“ lehoitti hätäilewä äiti waaran alaista lastansa, ja hänen silmänsä loistiwat ikäänkuin voitollisesti.

Silloin kuului mylllyn owelta pieni, heikko epätoivoisen ääni: „ woi, en minä, äiti, osaa — — —“.

„Herra Jumala! eihän lapsi kykene itseensä tarpeeksi luojaan sitomaan ja silloin hän warmaan joutuisi koskeen“, sanoi äiti ja taas hän juoksi tupaa köyden. Pian tuli hän sieltä taas takaisin ja hänellä oli nyt mukanaan suuri rautainen kiwikoukku.

Wielä seisoi suwanne, wielä wastusteli se jääpadon kulkua alas koskeen, waikka se näkyi jo wapijewan joka paiskasta. Näyttipä siltä kuin tuo suwanne olisi hymärtännyt kosken rannalla olijain siällisen tuskun ja taistellut heidän puolestansa noin itsepintaisesti. Wielä seisoi myllykin, mutta wielä seisoi poikakin mylllyn owella, ja jos ei hän tullut oikein pian pelastetuksi, niin hän warmaankin oli joutuwa onnettoman kuoleman uhriksi, sillä suwanto ei woinut ijankaikkisesti taistella yliwoimaa vastaan.

Silmänräpäyksessä oli Maiju solmennut tuomanja kiwikoukun renkaastansa köyden toiseen päähän kiinni.

„Ota, Kalle, tämä koukku kiinni, kun minä nafkaan sen köyden kansja owen reijästä siisälle ja pane koukku mylllyn kiwen silmään ja istu itse koukkuun päälle, ett'ei se kirpoa siitä irti!“ toimitti taas äiti pojalleen. Samassa hän heilutteli koukkuja ja paiskasi sen sitten mylllyn owen

reikää köhden, mutta woi! ei koukku lentännytkään määräpaikkaansa asti, waan putosi — koskeen. Pian weti äiti köhtensä ja koukkunsa takaisin ja undella innolla, undella onnella paiskasi hän sen taas owaan köhden ja — kiitos Jumalan! koukku lensi owen reijästä myllyn sijalle ja pieni Kalle sai sen heti kiinni, wei koukun kiwen silmään ja istui itse päälle, niinkuin oli neuwottu.

„Mitä nyt aiot tehdä“? kysyi ukko hätäisesti.

„Pelastaa lapseni“.

„Mitenkä?“

„Te rannalla olijat pidätte lujasti kaikkiin maalla olevasta köhden päästä kiinni. Minä wedän köhettä myhden itseni myllyyn, sidon köhdenpään pojan ympärille ja te wedätte sitten hänen maalle“.

„Mitenkäs itse sieltä pois pääset?“

„Mitäpä siitä, jos sinne jäisiinkin, kun poika waan tulee pelastetuksi, Olen kuitenkin kokenut warata sitäkin asiaa, sillä myhlleni olen käärimyt toisen hienomman rihman, jonka aion sitoa pojassa olewaan köhdenpäähän kiinni. Sitten kun poika on maalla, päästetty köhdestä irti, solmiate te tuon paksum köhden tähän hienoon rihmaan taas kiinni, jolla minä lapan paksumman köhden takaisin myllyyn, sidon sen pään ympärilleni ja, jos on aikaa, wedätte sitten minunkin malle“, selwitti tuo urhokas ja rakastawa äiti.

„Älä Jumalan tähden uskalla itseäsi niin waaralliseen retkeen, henkesi joutuu waaraan“, sanoi ukko. — „Te hukutte!“ huusivat mummo, piiat ja lapset yhteen ääneen.

„Lapseni, woi minun lapseni!“ huusi äiti tuskinsansa. „Ottakaa köhteen kiinni!“

„Suwanto näyttää pettävän, älä lähde, heitetään pojan pelastus Jumalan haltuun!“ ppyhteli wanhus.

„Rapseni!“ huudahti sydämen kivusta vapiseva äiti, ja heti kun toiset ottivat köyden päästä kiinni, antoi hän waate päällä itsensä kuohuvan kosken valtaan ja alkoi köyhtä myhden wetää itseänsä myllyn owea kohden. Hän pääsi onnellisesti myllyn sisälle ja waikka oli niin tärkki ja kallis hetki, kaappasi hän pelosta vapisevan poikansa syliinsä, painoi hätäisen suutelon sen kasvoille, ja tuo suutelo oli kaikkein suurimman, jaloinnan ja puhtaimman maailmallisen rakastajan, sillä se oli — äitin suutelo.

Samassa kun hän poikaansa sylei ja suuteli, oli hän jo päästänyt kiviokun irti köyden päästä, ja sitonut köydenpään poikansa ympärille. Nyt hän wei häntä jo owen reijälle ja kumensi: „wetäkää!“ Samassa heitti hän poikansa kuohuvaan koskeen, ja maalla olijat alkoivat wetää häntä kiiruusti maalle.

Waan samassa sortuikin suwanteen jää yliwoiman alle. Nyt ei seisjonut enään suwanteen niskassa olewa jääpato, sillä se oli saanut nyt loistawan voitton tuosta uppineiskaisesta ja itsepintaisesta wastustajastaan — suwanteesta, joka nyt hurjaa wauhtia pakeni pois hirmuisen waltoittajansa edestä, ja yhtä hirmuista wauhtia lähti jääpatofin häntä takaa ajamaan. — Vielä seisoi kuitenkin mylly ja vielä seisoi myllyn owella ihmisolento, mutta toisenlainen ja toisellailla tunteilla kuin hän, jonka siinä wiimeksi r äänne. Edellinen oli lapsi, joka kuolon pelosta wapisewana toivoi pelastusta; jälkimmäinen oli äiti, joka ilosta tyhkiwiin sydämiin katseli poikansa pelastusta, ja kas nyt! nyt se oli maalla. — Hän ei joutanut katsomaan eikä ajattelemaan omaa waaraansa, joka nopeasti läheni häntä; sillä olihan nyt pelastettu hänen lapsensa, jota hän oli tuon rakastawan sydämensä alla kantanut, jonka eduksi hän oli niin monta unetonta yötä walvonut; ja tuo pelastus oli

tapahnut hänen kauttansa, siinä hylkäsi. Tuo tieto, tuo tunto se oli, joka hänen sydämensä teki niin iloiseksi ja rauhalliseksi niinkin waaran alaisessa paikassa, jossa hän nyt oli, mutta tuon rauhan, tuon ilon woipi käsittää waarankein hetkenä ainoastaan — äidin sydän.

„Kiitos Jumalan! Lapseni on pelastettu;“ huusi äiti kosken kuohujen läpi, kun näki että poika saatiin maalle.

Jäät jo tulla huikasiwat aika kyytiä koskea alas ja usein ne jo nyrwiwät myllyä, mutta wankin jääpato ei ollut vielä ehtinyt myllylle asti. Juuri nyt weti äiti hienommalla nuoralla paksumpaa köyttä myllyyn, sitoaakseen itsensä siihen, jolla häntä olisi sitten wedetty maalle; mutta kun hän oli juuri alkanut tuon työnsä, ehti pääjääpato myllyn kohdalle. Yhdellä nyhjähksellä paiskasi se myllyn pois paikoiltaan ja äidin täytyi heittää köydestä irti, sillä mahdollin oli hänen ponnistella luonnon wointia vastaan. Niin oli häneltä mennyt viimeinen pelastuksen toivo.

Osa jääpadosta oli pyhähynyt myllyä ylempänä olevan niemekkeen ja myllyä warten jäiden suojaaksi tehdyn firmin päälle, jonkatähden sen suojaan oli shutynt jonkunlainen koste eli tywen kohta; siksi ei mylly suoraa päätä lähtenyt koskea alas huilaamaan. Toimellinen waimo ei kadottanut hetkeksikään järkeänsä, waikka hänen silmäinsä edessä oli kuolema; neron loisto oli kaikissa hänen toimituksaan viimeiseen asti — hän murti juffelasti myllyn weskaton ja nouzi tekemästään aukosta myllyn harjalle.

Ei yksikään kuoleman-alainen woi kuwailia sitä hämmästystä, tuskaa ja hätää, mikä rannalla olijoilla oli Maijun tähden. „Woi, woi! Äiti, äiti, rakas äiti!“ huusiwat, woiwottiwat ja itkiwät lapset katkeamatta. — „Herra Jeesus! — woi Maiju raukkaa!“ waiteroitjimat wanhukset ja wäänteliwät käsiänsä epätoiwossaan. „Rakas emäntä, woi,

meidän hyvää emäntää!" huusivat piit lappaamatta it-
 tunja seasta; ainoa lewollinen henkilö läsnä olewista oli
 — Maiju, joka vielä myllyn harjallakin ollessaan kohote-
 tuilla käsillä kiitteli kaikuvalla äänellä Jumalaa lapsensa
 pelastuksesta ja koki rauualla olewille hätäänthneille sydä-
 mille ja'ella lohdutuksen sanoja. Hänen omallatunnollansa
 ei ollut mitään painoa, sillä hän oli sownnosja sekä Ju-
 malan että ihmisten kansja, ja hän tunsi sydämessään, että
 hän oli kokenut täyttää parhaan wointinsa mukaan elä-
 mänjä kalliita welwollisuuksia äitinä ja kansalaisena, ja
 tuon viimeisen työn, jonka hän teki lapsensa hyväksi, tunsi
 hän sydämessään kalliimmaksi ja pyhimmäksi welwollisuus-
 tensa täyttämiseksi koko elämässään, sillä hän oli pelastanut
 lapsensa omalla — hengellänjä! Saattaako mitään jalom-
 paa maailmassa ollakaan? Mutta tuota jaloutta ei kytene
 kaikki äidittään osoittamaan, sillä siihen tarwitaan todellinen
 — — äidin rakkauts. — —

Kylän miehet halko-metsässä huomasiwat, että lumi
 sulii äkkiä ja että wettä ilmestyi mahdottoman paljon maille.
 Tuon hawaintonsa johdosta rupešiwat he aawistamaan,
 että kylässä on paha hätä tulwan tähden. He tiesiwät,
 että kylässä ei ollut monta miestä kotona, kun melkein
 kaikki oli metsässä; sentähden kiirehtiwät he nyt kotiaan,
 katsomaan miten siellä asiat owat.

Tuota kotiin lähtöä oli Koskelan Jaakko kaikkein in-
 nofkain esittelemään, sillä hän oli viime yönä nähnyt niin
 kummallista unta, joka teki hänen kowan lewottomaksi ja
 rauhattomaksi.

Hän ei ollut ylimalkan mitään unien uskoja; mutta
 kummallinen waiwa ja pelko nyt ahdisti häntä, niin ett'ei
 hän saanut rauhaa misjään. Senpätähden Jaakko har-

taasti esitteli muille miehille, että lähdetäisiin kylään heti, katsomaan miten siellä asiat ovat.

Zaakon tullessa kotiin oli juuri se hetki, jolloin jättien voiman kautta pois paikoiltaan survaistu mylly oli tuotiofji pysähtynyt niemen ja myllyn firmun päälle jääneiden jäiden tekemään kosteesen. Heti kun hän tuli kosken rannalle, näki hän kauhistuksella mitenkä asiat olivat. Hän näki rannalla olewan talonväkensä kauheassa hädässä ja tuskassa. Hän näki oman rakkaan vaimonsa istuwan myllyn harjalla, kuohuvasa koskessa, ja joka hetki saattoi tuo puoliksi jo järkynyt mylly rauweta. Kauhea tuska ja hätä walloitti Zaakon, kun hän kaiken tuon käsitti. „Maiju, Maiju! Woi minun rakas Maijuni, miten olet tuonne joutunut? Miten woin sinun pelastaa?“ Wene! Sitä ei ollut täällä itkänä ollut; kosken rannalla oli se tarpeeton; puolta wirstaa liikempänä ei semmoista ollut. Lautta! turha sekin, ei semmoista ennättännyt laittaa, sillä viimeiset osat jääpadosta näyttiwät tuossa paikassa tulewan alas. „Woi, woi rakas waimoni!“ hätäili tuskisiansa Zaakko.

„Kiitos Jumalan! että vielä sinun näin, että vielä saan sanoa sinulle viimeiset jää-hyvästäni! — Kauan ei ole enään aikaa. Kiitos, Zaakko, kaikesta rakkaudesta ja hywyhdestäs, jota alati minulle olet osoittanut. Walwo lastemme kaswatusta ja kaswata heitä Jumalan pelossa! — Kiitos isännälle ja mummolle, jotka olette olleet minulle toinen isä ja äiti ja aina minua rakkaudella kohdelleet. Kiitos kaikille! sillä kaikki owat olleet minulle niin hywät. — Itkää itkete, lapset, niin paljon! Totelkaa isäänne, waaria ja mummoa ja tulkaa kaikki hywiksi ihmiskäsi! — Hywästi, Zaakko! Hywästi kaikki. . . . Jumala armahtakoon!“ — Nyt tuli viimeinen ja wäkewin jääpato, syjäsi niemen ja firmun päällä olewat jäät pois edestään ja töhtäsi myllyu

siikkeelle, josta nyt hajosi alaspäin, niin ett'ei jäänyt kehille enään muuta kuin päätö kattoineen, jonka päällä äiti istui, ja niin meni tuo jalo rakastaja jäiden seassa hirsuista wauhtia pienen ja kehuon turwansa päällä kuohuwaa koskea alas! — — „Hywästi Jaakko!“ kuultiin hänen vielä kerran huutawan kosken kowan pauhun seasta. Pian oli tuo huono alus särkynyt kosken ja jäiden kowissa hyrsyissä, niin ett'ei siitä enään näkynyt muuta kuin muutamia puun sipaleita, jotka siellä täällä palkkaroihtivat jäiden seassa ja sinne katosi — hellä äitikin — Maiju — — Mönkin Maiju!

En huoli ruwetakaan kuvaamaan sitä tuskaa ja kauhua, jonka tuo näkö waitutti rannalla olijoihin, sillä siihen olen liian heikko. Jaakko oli epätoivossaan viimeiseltä ruwennut repimään wanhan, lähellä olewan saunan seinä ikäänkuin tehdäkseenä lauttaa, jolla hän pelastaisi rakkaimpansa, mitä hänellä maailmassa oli; mutta kun hän näki tuon suuren murhenäytelmän viimeisen kohtauksen — pyörtyi hän. — Muut rannalla olijat eivät kenneet mitään tekemään eikä toimimaan — ei, mutta ei se lause tullut nyt oikein, sillä olipa heilläkin semmoista tehtävää, jota he kyseniwät kyllä tekemään — itkeä, tyrskyä, walittaa, woiwottaa, käsiänsä wäännellä, se heidän työnsä oli nyt, mutta ei yhtään sanaa yksikään heistä ksennyt puhumaan toisilleen, niin särkynneet oliwat heidän sydämensä.

Rauan eivät he saaneet tuollakaan tawalla tyhjentää ahdistettua sydäntänsä, sillä Jaakon tila rupefi heitä huolestuttamaan. Jaakon äiti wiittasi myhkänä, filmät täytettynä khyneleillä, nyhyään niin paljon kadottanutta onnetonta poikaansa kohden, ja kaikki läsnä olijat hymäršiwät hywin tuon sanomattoman sydämen tahdon. He kerääntyiwät kaikki tuon wähän aikaa, mutta paljon kärkeineen lesken ympärille

ja kantoivat hänen hermotonna kamariinsa ja laskiwat wuoteelle. Pitkällisten ja monien kokeiden kautta saatiin Jaakko jälleen tointumaan, mutta toimuttuaan tuntui hän olewan — sekawa=mielinen; sydän oli liian äkkiä saanut liian raskaan kuorman.

Jaakko waiwui nyt pitkälliseen tautivuoteeseen ja hän houraili myötäänsä. Mutta tarhan hoidon alla rupefi hän viimein wähitellen toipumaan ja sitä myöten kun hänen ruumiillinen terweytensä parani, wahvistui hänen hymmäryksensäkin, jonka puolesta hän ajan=oloon tuli entisellensä.

Paljon surua tuotti Koskelan nuoren emännän tapaturmainen kuolema koko kylään, sillä hän oli ollut rafas kaikille, niin köyhille kuin rikkaillekin. Paljon suurempi oli suru Koskelan talossa, jossa niinkin monta vuotta oli jo nautittu tuon lemveän sydämen hedelmiä. Hän oli ollut heille kaikki kaikissa; lohdutus surussa, ilo itkussa, apu häädässä, kunnia häpeässä, tosi walheessa, hupi itäwässä, wirtwoitus wäsyssä, lääke sairastaisssa, lämmin wilussa, näkö pimeässä, raffaus wihaassa, sowinto riidassa, anteeksi=antamus rikoksissa, tie eksesissä, kärjymys wääryydessä, hywän juomuus wainossa, malttawuus kiukussa.

Waijun ruumista ei yritettykään hakemaan, sillä mahdolloin oliji sitä ollut löytää suunnattoman paljon weden tähden. Kun wesi wäheni ja lämpeni, nousi Waijun maalliset jäännökset weden päälle, kosken alla olewasssa suwan=teessa, josta se heti korjattiin. Hautaus päivä ole määrätty erääksi sunnuntaiksi ja melkein kaikki seurakuntalaiset kokooutuwät silloin kirkolle, saattamaan heille kaikille niin rafasta wainajaa viimeiseen lepoon. Wanha pastori wihi haudan ja lopuksi hän piti pieneu puheen, juuri niin kuin Jaakkoa ja Waijua wihtiesjäänkin oli tehnyt. Hän puhui murheelliselle kuulija=joukolle, kuinka hänen mieltänsä painoi

kummallinen tunne kymmenen vuotta takaperin tuolla Koskelassa häissä ja että liiankin pian, liiankin täydellisesti nyt ovat toteuneet silloin lausuman sa sanat. „Zumala on nyt ottanut pois sen, jota me kaikki rakastimme,“ janoi hän, „ja tuo tuntuu meistä kovalta ja katkeralta. Mutta niin on Zumalan tahto, sillä jota hän rakastaa, sen hän useinkin äkkiä ottaa meiltä pois, ja wainajamme rakasti Zumalaa ja Zumala rakasti häntä. Zumala oli rakkaalle wainajallemme antanut niin paljon hyviä awuja, ett’ei hän katsonut tarpeelliseksi antaa hänen pitimmältä wiipyä meidän seurassamme. Hän ennätti lyhyen elämänsä ajalla, opilla ja elämällänsä, tehdä paljon enemmän hyvää ihmis-kunnalle, kuin moni muu, joka on kauankin elänyt. Hän oli kylämme kunnia, kotinsa kaunistus ja perheensä ilo. Eikö kaikissa noissa ole kylätki kuolewaiselle? Wielätkö waatijimme häneltä enemmän elämän hedelmiä? Tuleeko meidän kowin surra noin maine-rikkaan elämän katkeamisesta? Voi me suremme, kaipamme kowin häntä, mutta wahwa lohdutuksemme murheessamme on kuitenkin se, että tiedämme hänen wielä — elävän, elävän ijankaikista elämää walittuin joukossa. Puhdas, jalo oli hänen elämänsä, mutta jaloin oli toki hänen kuolemansa, sillä silloin kirkastui hänessä työssä ja totuudessa todellinen — äidin rakkaus. — Rauha hänen tomullensa!“

HEIKKI REENPÄÄN
KIRJASTO



Kaunokirjal-
lus 1
Päiväkirja

KANSALLISKIRJASTO

Maamme kirjakaupoissa löytyy myytävänä:

PAAVO NISSINEN.

KUVAELMIA VIIMEISESTÄ SUOMEN SODASTA

G. H. MELLIN'iltä.

Suomentanut

Antti Jalava.

Nimilehti varustettu kauniilla kivistä kuvalla.

Hinta: 1 m. 25 p.

Mellin'in soma historiallinen novelli, PAAVO NISSINEN, on jo aikoja sitten ruotsinkielisenä maassamme tunnettu; mutta sen kotimainen aine ynnä vilkas esitys- ja kuvaustapa ovat sen nytkin suomalaisessa puvussa tehneet varsin mieluisaksi joulupöydän kaunisteeksi. Tämä jutelmä on oikeastaan muutama 1808-vuoden sotatapausten kuvaus, joihin on sovittu eräs surullinen kohtaus mainion sotasankarin Eek'in perheessä. Tämän perheen onnettomat vaiheet ovat kertomuksen johteena, johon nuo suuret historialliset tapaukset liittyvät. *(Kuukaustehti v. 1869.)*

Tämän kirjan ensimmäinen painos on jo ennen lehdeissämme ilmoitettu, jonka vuoksi meidän on tarpeetonta uudestaan samoja asioita lukijoillemme ladella. Mainitsemme vaan, että tämän hupaisen ja raitishenkisen kertomuksen kieli tässä painoksessa on puhdistettu niistä kielivirheistä, jotka ensimmäistä rasittivat, jonka takia se sopivana nuorison kirjana on suljettava kaikkien suomalaisten vanhempien suosiolliseen muistoon.

(Kuukaustehti v. 1880.)

„Paavo Nissinen, kuvaelmia viimeisestä Suomen sodasta G. H. Mellin'iltä“, lienee melkein joka paikassa Suomen maata tunnettu ja, niinkuin yleisesti Mellin'in muutkin kuvaelmat ja kertoelmat, oivalliseksi tunnettu, ainakin sen mukaan, mitä julkisuudessa siitä on ilmoitettu, jonka tähden on tarpeetonta meidän tässä siitä laveammin lausua. Kun kuvaelmat „Paavo Nissisessä“ ovat Suomelle niin tärkeästä ajasta, kuin sen viimeisestä sodasta — tuosta „kunniamme kulta-ajasta“ —, tulevat ne aina olemaan sen suosimpana kirjallisuutena. Erittäin ovat ne merkilliset siitä, että ne aikanaan ikäänkuin jonakuna kevätleivona ennustivat „Vänrikki Stoolin“ ja siis Runeberg'in runouden loistavinta kesä-aikaa.

Mitä „Paavo Nissisen“ suomennokseen tulee, on kääntäjän nimi, „Antti Jalava“, takauksena siitä, että se on kunnollisesti toimitettu.

(Pääjärke v. 1879.)

Hinta: 1 markka.

a, m